

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**TÜRK MÜZİĞİ İCRASINDA BOEHM SİSTEM SOL KLARNET
KULLANIMI VE TEKNİK KAZANIM OLARAK SAĞLADIĞI
AVANTAJLAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Barış KAPLAN

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe KAYNAK AKÇAOĞLU

Haziran-2019
KIRIKKALE

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**TÜRK MÜZİĞİ İCRASINDA BOEHM SİSTEM SOL KLARNET
KULLANIMI VE TEKNİK KAZANIM OLARAK SAĞLADIĞI
AVANTAJLAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Barış KAPLAN

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe KAYNAK AKÇAOĞLU

Haziran-2019
KIRIKKALE

KABUL-ONAY

Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe KAYNAK AKÇAOĞLU danışmanlığında Barış KAPLAN tarafından hazırlanan “Türk müziği icrasında Boehm sistem sol klarnet kullanımı ve teknik kazanım olarak sağladığı avantajlar” isimli bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Bilimleri Anabilim dalında Yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

28/06/2019

İmza

Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Selçuk BİLGİN

Üye: Dr. Öğr. Üyesi M. Akın KUMTEPE

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe KAYNAK AKÇAOĞLU

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... /... /2019

( )
Enstitü Müdürü

KİŞİSEL KABUL/ AÇIKLAMA

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ‘‘Türk müziği icrasında Boehm sistem sol klarnet kullanımı ve teknik kazanım olarak sağladığı avantajlar’’ adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

28/06/2019

Barış KAPLAN

ÖNSÖZ

Bu çalışma T.C. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Geleneksel Türk müziği icrasında yüz yılı aşkın bir süredir kullanılan klarnet, güçlü ve karakteristik sesinin yanı sıra zorlu pasajları icra etmeye olanak sağlamasıyla orkestralarda, bandolarda ve çalgı topluluklarında yaygın olarak kullanılmıştır.

XVII. yüzyılın sonlarında Alman çalgı yapımcısı Denner tarafından icat edilen klarnet, Fransız (Boehm) ve Alman (Albert-Oehler) sistem mekanizmalarına sahiptir. Günümüzde Türk müziği icrasında kullanılan Albert sistem klarnet, Boehm sistem klarnete göre daha kısıtlı kalmış, bu durum icrada ve sol klarnet eğitiminde bazı aksaklıklara sebep olmuştur. Bu çalışma yaşanan bu aksaklıklara çözüm üretme amacıyla hazırlanmıştır.

Çalışmam esnasında benden yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe KAYNAK AKÇAOĞLU'na, araştırmama değerli fikirleriyle ışık tutan büyüğüm ve hocam Mert Can SELÇUK'a, verdikleri emeklerle bugünlere gelmemi sağlayan canım aileme, her zaman yanımda olan ve desteği ile bana güç veren eşim Türkan KAPLAN'a ve geçmişten günümüze kültürümüze katkı sağlayıp bize yol gösteren çok kıymetli sanatçılarımıza sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Barış KAPLAN

ÖZET

Klarnet temel parmak pozisyonları ile değerlendirildiğinde mikrotonal müziğe uygun bir çalgı aleti değildir. Tanımlanmış tampere sistem parmak pozisyonları ve standart üfleme tekniği dışına çıkılırsa mikrotonal sesler elde etmek mümkün hale gelir. Ağız hareketleriyle mikrotonal sesleri elde etmek mümkündür ancak hız arttıkça icrada hatalara yer vermesi olasıdır. Alternatif parmak pozisyonları icra sırasında ağız hareketlerinin yaptığı işi hafifletmektedir.

Albert sistem klarnet Türk müziğinin melodik yapısına asgari oranda yanıt verebilmiş bir klarnettir. Günümüz Türk müziği klarnet icracılarının birçoğunun Albert sistem klarnet kullanması bunu doğrular niteliktedir. Fakat yine de mikrotonal sesleri geleneksel çalgılara göre fazla uyumlu seslendiremediği durumlar vardır. Perde sisteminin minimalliği ve Türk müziğinin basit melodik yapısı (aralıklı sesler-veya belirli perdelerden icra-ustadan çırağa aktarım) gibi sebeplerle icracılar Albert sistem klarneti seçmişler ve günümüzde bu sistemi icra etmektedirler.

Klasik Batı müziğinde geçerliliğini kanıtlamış Boehm sistem klarnet, temel parmak pozisyonları bakımından çok daha elverişli bir klarnet sistemidir. Pozisyon alternatifleri ve çeşitliliği sebebiyle temel pozisyonlar dışındaki pozisyonlar ile mikrotonal sesleri elde etme başarısı ve sayısı çok daha fazladır.

Türk Müziğinde klarneti daha iyi icra edebilmek için Boehm sistem klarnetin avantajlarını analiz eden bu çalışmanın, müzik kültürümüze yeni bir bakış açısı getirerek katkı sunacağı düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Klarnet, Albert, Boehm, Sol Klarnet

ABSTRACT

Clarinet is not an appropriate musical instrument for microtonal music when one considers basic finger positions. If one goes beyond defined tampere system finger positions and normal blowing techniques, it will be possible to get microtonal sounds. It is possible to have microtonal sounds by mouth movements; however, it will possibly cause faults in playing as the speed goes up. Alternative finger positions decrease the action of mouth movements during playing.

Albert system clarinet is a clarinet which is responsive to melodical structure of Turkish music in a minimum way. The fact that today's most of Turkish music clarinet players use Albert system confirms this case. However, there are some cases where they cannot vocalize microtonal sounds in more harmony compared to traditional instruments. Players prefer Albert system clarinet because of minimalism of pitch system and simple melodical structure of Turkish music (intermittent sounds-or playing by certain pitch-transfer from the master to the apprentice) and they play in this way nowadays.

Boehm system clarinet which proves to be valid in Classical Western Music is a more effective clarinet system in terms of basic finger positions. The success and number of getting microtonal sounds is more with other positions out of basic positions due to position alternatives and diversity.

It is thought that this study which analyses advantages of Boehm system clarinet to play the clarinet in Turkish music brings a new perspective and makes contributions to our music culture.

Key words: Music, Clarinet, Albert, Boehm, G Clarinet

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Sopranino, Soprano, Alto ve Tenor Şalümo Örnekleri.....	6
Resim 2: Register anahtarlı şalümoks örneği	7
Resim 3: Farklı perde sayılarına sahip klarnet örnekleri	8
Resim 4: Iwan Müller.....	9
Resim 5: On üç Perdeli Müller Sistem Klarnet.....	9
Resim 6: Theobald Boehm.....	11
Resim 7: T. Boehm'ün 1847 broşüründen Konik Boehm flütü.....	12
Resim 8: Louis Auguste Buffet.....	13
Resim 9: Hyacinthe Eleonore Klosé.....	13
Resim 10: Boehm sistem klarnet.....	14
Resim 11: Albert sistem klarnet.....	15
Resim 12: Oehler sistem klarnet.....	16
Resim 13: Boehm sistem mi bemol klarnet.....	18
Resim 14: Albert sistem mi bemol klarnet.....	18
Resim 15: Boehm sistem do klarnet.....	18
Resim 16: Albert sistem do klarnet.....	18
Resim 17: Boehm sistem si bemol klarnet.....	19
Resim 18: Albert sistem si bemol klarnet.....	19
Resim 19: Boehm sistem la klarnet.....	19
Resim 20: Albert sistem la klarnet.....	19
Resim 21: Albert sistem sol klarnet.....	20
Resim 22: Boehm sistem mi bemol alto klarnet.....	21
Resim 23: Albert sistem mi bemol alto klarnet.....	21
Resim 24: Boehm sistem bas klarnet.....	21
Resim 25: Albert sistem bas klarnet.....	21

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Mi – Sol Diyez Arasındaki Sesler	22
Şekil 2: La – Do Diyez Arasındaki Sesler	23
Şekil 3: Re – Fa Diyez Arasındaki Sesler	23
Şekil 4: Sol – Si Arasındaki Sesler	24
Şekil 5: Do – Mi Arasındaki Sesler	24
Şekil 6: Fa – La Arasındaki Sesler	25
Şekil 7: La Diyez – Re Arasındaki Sesler	25
Şekil 8: Re Diyez ve Mi Sesleri	26
Şekil 9: Fa diyez, Sol diyez, La diyez ve Re diyez Sesleri	26
Şekil 10: Mi, Fa ve Si Sesleri	27
Şekil 11: Do ve Do diyez Sesleri	27
Şekil 12: Re diyez, Fa, Sol diyez ve La Sesleri	28
Şekil 13: La diyez ve Si Sesleri	28
Şekil 14: Do Sesi	28
Şekil 15: Do diyez ve Re Sesleri	29
Şekil 16: Re diyez ve Mi Sesleri	29
Şekil 17: Mi – Sol Diyez Arasındaki Sesler	30
Şekil 18: La – Do diyez Arasındaki	30
Şekil 19: Re – Fa diyez Arasındaki Sesler	31
Şekil 20: Sol – Si Arasındaki Sesler	31
Şekil 21: Do – Mi Arasındaki Sesler	32
Şekil 22: Fa – La Arasındaki Sesler	32
Şekil 23: La diyez – Re Arasındaki Sesler	33
Şekil 24: Re diyez ve Mi Sesleri	33
Şekil 25: Mi, Fa ve Fa diyez Sesleri	34
Şekil 26: Si ve Re diyez Sesleri	34
Şekil 27: Mi, Fa diyez ve Sol diyez Sesleri	35
Şekil 28: La ve La diyez Sesleri	35
Şekil 29: La diyez ve Si Sesleri	35

Şekil 30: Si ve Do Sesleri	36
Şekil 31: Do diyez, Fa diyez ve Sol diyez Sesleri	36
Şekil 32: La diyez Sesi	36
Şekil 33: Si ve Do Sesleri	37
Şekil 34: Do diyez Sesi	37
Şekil 35: Re Sesi	38
Şekil 36: Re diyez ve Mi Sesleri	38

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Açık Parmak Kapalı Parmak Pozisyonları	22
Tablo 2: Görüşmecilerin Türk müziği icrasında Albert sistem klarnetin haricinde başka bir sistem klarnet kullanımına yönelik düşünceleri	43
Tablo 3: Mi – La Sesleri Arasındaki Alternatif Parmak Pozisyon Sayıları.....	49
Tablo 4: La Diyez- Re Diyez Sesleri Arasındaki Alternatif Parmak Pozisyon Sayıları	49
Tablo 5: Mi-La Sesleri Arasındaki Alternatif Parmak Pozisyon Sayıları.....	50
Tablo 6: La Diyez- Re Diyez Arasındaki Alternatif Parmak Pozisyon Sayıları.....	50
Tablo 7: Mi-La Sesleri Arasındaki Alternatif Parmak Pozisyon Sayıları.....	50
Tablo 8: La Diyez- Re Diyez Sesi Alternatif Parmak Pozisyon Sayıları.....	50
Tablo 9: Mi Sesi Alternatif Parmak Pozisyon Sayıları.....	51

İÇİNDEKİLER

KABUL-ONAY.....	i
KİŞİSEL KABUL/ AÇIKLAMA	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
RESİMLER LİSTESİ.....	vi
ŞEKİL LİSTESİ	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
İÇİNDEKİLER	x
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Cümlesi.....	4
1.2. Alt Problemler	4
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi	5
1.5. Sayıtlar	5
1.6. Sınırlılıklar	5
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	6
2.1. Klarnetin Tanımı.....	6
2.2. Avrupa’da Klarnet.....	6
2.2.1. Johann Christoph Denner.....	7
2.2.2 Iwan Müller	9
2.2.3 Theobald Boehm	11
2.2.4 Hyacinthe Eléonore Klosé ve Louis Auguste Buffet.....	13

2.2.5. Eugène Albert.....	15
2.2.6. Oskar Oehler	15
2.3. Klarinet Türleri	17
2.3.1. Mi bemol klarinet.....	17
2.3.2. Do klarinet	18
2.3.3. Si bemol klarinet	18
2.3.4. La klarinet	19
2.3.5. Sol klarinet	20
2.3.6. Alto klarinet	20
2.3.7. Bas klarinet	21
2.4. Albert Sistem Klarinette Temel ve Alternatif Parmak Pozisyonları.....	21
2.4.1. Temel Parmak Pozisyonları.....	22
2.4.2. Alternatif Parmak Pozisyonları.....	26
2.5. Boehm Sistem Klarinette Temel ve Alternatif Parmak Pozisyonları.....	29
2.5.1. Temel Parmak Pozisyonları	30
2.5.2. Alternatif Parmak Pozisyonları	34
YÖNTEM	39
3.1. Araştırma Modeli	40
3.2. Evren ve Örneklem	40
3.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi	41
BULGULAR VE YORUM	43

4.1. Türk Müziği icrasında Albert sistem sol klarnetin haricinde farklı bir klarnet sisteminin kullanımına ilişkin bulgular	43

4.1.1. Türk müziği icrasında Albert sistem klarnetin haricinde başka sistem klarnetler de kullanılabilir mi? sorusuna ilişkin öğretim elemanı görüşleri	43

4.2. Türk müziği konservatuvarlarında Albert sistem sol klarnetin öğretiminde kullanılan metodlara ilişkin bulgular	44

4.2.1. Klarnet eğitiminde hangi metodları kullanıyorsunuz? sorusuna ilişkin öğretim elemanı görüşleri	44

4.3. Batı müziği çalgı literatüründe geçen Boehm sistem (sol) klarnetin, Türk müziği icrasında kullanımına ilişkin bulgular	45

4.3.1. Türk müziği icrasında Boehm sistem sol klarnet kullanımı hakkında ne düşünüyorsunuz? sorusuna ilişkin öğretim elemanı görüşleri	45

4.4. Albert ve Boehm Sistem Klarnetlerde Alternatif Parmak Pozisyonlarının Sayıca Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	49

SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	52

5.1. Sonuçlar	52

5.1.1. Türk Müziği icrasında Albert sistem sol klarnetin haricinde farklı bir klarnet sisteminin kullanımına ilişkin sonuçlar	52

5.1.2. Türk müziği konservatuvarlarında Albert sistem sol klarnetin öğretiminde kullanılan metodlara ilişkin sonuçlar	53

5.1.3. Batı müziği çalgı literatüründe geçen Boehm sistem (sol) klarnetin, Türk müziği icrasında kullanımına yönelik öğretim elemanı görüşlerine ilişkin sonuçlar	54

5.1.4. Albert ve Boehm Sistem Klarnetlerde Alternatif Parmak Pozisyonlarının Sayıca Karşılaştırılmasına Yönelik Sonuçlar	55

5.2. Öneriler.....	56

KAYNAKÇA	57

EKLER	60

Ek 1: Tez Görüşme Formu.....	60

BÖLÜM I

GİRİŞ

Eğitim, “Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir” (Ertürk, 1997: 17). “Eğitimin genel amacı, yetişmekte olan çocukların ve gençlerin topluma sağlıklı ve verimli şekilde uyum sağlamalarına yardımcı olmaktır” (Varış, 1994: 8).

Eğitim teriminin tanımlanmasından yola çıkılarak Müzik Eğitimi, “Bireylere kendi yaşantısı yoluyla amaçlı ve yöntemli olarak belirli müziksel davranışları kazandırma veya bireylerin müziksel davranışlarını kendi yaşantıları yoluyla amaçlı ve yöntemli olarak değiştirme, dönüştürme, geliştirme süreci olarak tanımlanmaktadır” (Uçan, 1996: 31).

Müzik, duyguları ve düşünceleri seslerle anlatan bir bütündür. “İnsan yaşamında müzik, vazgeçilmez bir öge, bir başka şeyle yeri doldurulamaz ve başka şeyle karşılanamaz/giderilemez bir gereksinimdir. Bu gereksinim oluşum, değişim ve gelişim halindedir” (Uçan, 1994: 99).

Çalgı eğitimi ise, “Bir çalgının çalınabilmesinde uygulanan, yöntemler bütünüdür. Bireysel olarak yapılan çalgı eğitiminde öğrencilere, çalgısını doğru bir teknikle çalma, çalışma süresini verimi arttıracak şekilde ayarlama, müzik kültürlerini çalgısı yoluyla en iyi şekilde kavratma ve müzikal becerilerini arttırmaya yönelik çalışmalar çalgı eğitiminin başlıca amaçlarıdır” (Parasız, 2009: 4).

“Çalgı eğitiminde temel olarak çalgıyı çalabilmenin ötesinde onu en etkin biçimde kullanma bilinci yatmaktadır. Bireyler çalgı çalarken yeteneklerini geliştirmek suretiyle düzeylerini yükseltmekte ve bu yolla yaşadıkları gelişimi müziksel aktivitelerine yansıtabilmektedir. Bu durum çalgı eğitiminde etkin kullanım için ele alınan yöntemleri daha önemli kılmaktadır. Müzik eğitiminin önemli bir boyutunu oluşturan çalgı eğitiminde kullanılacak yöntemler, ölçütlere ulaşmada önemli bir yere sahiptir” (Kurtuldu, 2007: 10).

“Çalgı çalma, müzik aleti yoluyla insanın kendisiyle özdeşleşip bütünleşmesine kaynaklık eder, duyguları ifade etmede ve toplumsallaşmasında etkin rol oynayan müzik sanatının önemli bir boyutudur. Müzik eğitimcisi aday, çalgısında kazanacağı bilgi ve becerileriyle müzisyenliği öğrenecek, çalgısındaki olumlu gelişmeler yoluyla yeteneğini geliştirecek ve çevresiyle daha iyi iletişim kurarak kendine olan öz güvenini geliştirecektir. Bu gelişmeler aynı zamanda onun ruh sağlığına da olumlu yönde katkılar sağlayacaktır” (Uslu, 1996: 105).

“Çalgı eğitimi yoluyla öğrenci; yeteneğini geliştirir, müzikle ilgili bilgilerini zenginleştirir ve müzik beğenisini yüksek bir düzeye çıkarmaya çalışır. Ayrıca çalgı eğitimi yoluyla öğrenciler müziksel işitmelerini, müzikalitetlerini, yorumculuklarını ve birlikte müzik yapma yeteneklerini geliştirip, düzenli ve disiplinli çalışma alışkanlıkları edinirler. Ulusal ve evrensel müzik sanatını çalgı eğitimi yoluyla tanıma fırsatı bulup, izledikleri konserler ile eleştirme gücü kazanırlar” (Tanrıverdi, 1997: 23).

Tahta üflemeli çalgılar ailesinden olan klarnetin eğitimi ise; mesleki müzik eğitimi veren yükseköğretim kurumları, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, müzik eğitimi veren özel kurumlar ve usta-çırak ilişkisi içerisinde gerçekleşmektedir. XVIII. ve XIX. yüzyıllarda çalgı müziğinin yaygınlaşması ile çalgı yapım alanında önemli gelişmeler yaşanmış, gelişim sürecini tamamlamış olan klarnet, güçlü ve karakteristik bir ses tonuna sahip olmasının yanı sıra en zorlu pasajların icrasını mümkün kılması sebebiyle orkestra ve bandolarda yaygın olarak kullanılmıştır.

II. Mahmut döneminde devlet politikası olarak uygulanan batılılaşma çabaları müzik alanında da kendini göstermiş ve mehterhane kapatılarak yerine Muzika-ı Hümayun kurulmuştur. Bu kurumun başına Guiseppe Donizetti getirilmiş ve bu sayede batı müziği çalgıları ülkemizde kullanılmaya başlanmıştır. Plevne marşının bestecisi Mehmet Ali Bey, şair Orhan Veli'nin babası Veli Kanık ve Zati (Arca) Bey bu kurumda yetişmiş ilk Türk klarnetçilerdir.

“Ülkemizde Alman sistem klarnetlerin ilk kez 1820’li yıllarda halk arasında kullanıldığı bilinmektedir. Klarnette bugün kullanılan Boehm sistemi ise, 1854 yılında İstanbul’a getirilmiştir.” (Çağrı, 2006: 24)

“Klarnetin ülkemize 1820’li yıllarda girmesine rağmen, gırnata ismi daha çok daha önceleri duyulmuştur. Bunun sebebi Suriye’de kullanılan bütün nefesli sazlara “kurnayta” denilmesidir” (Çağrı, 2006: 25).

“Klarnet ilk kez 1800’lü yılların sonuna doğru Türk Müziği icrasında kullanılmıştır. Muzıka-i Hümayun’da icra edilen klarnetin, zamanla farklı alanlarda da icrası gerçekleşmiştir. Klarnetin ilk kez Türk Müziğinde icra edilmesi “Klarnet İbrahim Efendi” tarafından gerçekleştirilmiştir” (Çağrı, 2006: 29).

“Klarnet, ülkemizde icra edildiği ilk yıllarda, Askeri Muzıklar ve Bandolarda yer almaktaydı. Klarnetin Türk Müziğindeki uygulaması pek kolay olmamıştır. Bunda Türk Müziğinin tonal sistemi önemli etkindir. İbrahim Efendi Türk Müziğinin tonal sistemini klarnete başarıyla uygulamıştır. Tanbur da icra ettiği bilinen İbrahim Efendi, klarneti kendi çabasıyla öğrenmiştir” (Soğukçam, 2007: 4).

“1949 yılında kurulan TRT İstanbul Radyo’sunun ilk yıllarında TRT Müzik Yayınları şef’i olan Mesud Cemil Bey, Türk Müziği icrasının yapıldığı sazlar arasında klarnetin de yer almasını sağlamıştır. TRT Radyolarında ilk klarnet icracısı ise Şükrü Tunar’dır. Şükrü Tunar’ın klarnet icrasından bir hayli etkilenen Mesut Cemil Bey, radyo programlarında klarnetin bulunmasını gerekli görmüştür. Şükrü Tunar, TRT Radyosundaki mükemmel denilebilecek klarnet icrası ile kısa zamanda bir üslubun oturmasına yol açmış ve klarnette ekol bir isim olmuştur. Şükrü Tunar’ın radyo programlarındaki klarnet icrası, tüm saz sanatkârlarının gönlünde taht kurmuştur. Sanatkâr özellikle programın içeriğine uygun klarnet icrasıyla beğeni kazanmıştır. Türk müziğinin icra edildiği geleneksel çalgılarla klarnet yorumunu en güzel şekilde sergilemiş olup, radyoda klarnet üslubunun oturmasını sağlamıştır” (Soğukçam, 2007:5).

1.1. Problem Cümlesi

Türk müziği icrasında Boehm sistem klarnet kullanımına ilişkin mevcut durum nasıldır?

1.2. Alt Problemler

1. Türk Müziği icrasında Albert sistem sol klarnetin haricinde farklı bir klarnet sistemi kullanılabilir mi?

2. Türk müziği konservatuvarlarında öğretim görevlilerinin Albert sistem sol klarnetin öğretimine yönelik kullandıkları metodlar nelerdir?

3. Türk müziği konservatuvarlarında klarnet çalgı eğitimindeki öğretim görevlilerinin batı müziği çalgı literatüründe geçen Boehm sistem (sol) klarnetin Türk müziği icrasında kullanımına yönelik düşünceleri nelerdir?

4. Albert ve Boehm sistem klarnetlerin temel ve alternatif parmak pozisyonları üç oktavlık ses sahasında karşılaştırıldığında mevcut durum nasıldır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmayla; Türk müziği klarnet icrasını parmak pozisyonları olarak en iyi çözümleyecek klarnet sisteminin analizini yapmak ve Boehm sistem klarnetin zengin alternatif parmak pozisyonlarından yararlanarak bu pozisyonların icraya olan katkısını ortaya çıkarmak,

Boehm sistem si bemol klarnet eğitim literatüründen faydalanarak Türk müziğini teknik anlamda daha iyi icra edebilecek enstrümanistlere yol göstermek,

Türk müziği ses aktarımının Boehm sistem si bemol klarnet ile örtüşmemesi problemini ortadan kaldırarak Türk müziği klarnet popülasyonunu artırması amaçlanmıştır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmanın Boehm sistem sol klarnet kullanımının Türk müziğine ve Türk müziği klarnet icracılarına teknik anlamda avantajlar sağlayacağı ve sol klarnet eğitimindeki metod eksikliği sorununa çözüm getirmesinden dolayı önemli olduğu düşünülmektedir.

1.5. Sayıtlar

Bu çalışmada;

1. Türk müziği konservatuvarlarında klarnet çalgı eğitimindeki öğretim görevlilerinin kendileriyle yapılan görüşmede sorulara objektif biçimde cevap verdikleri,
2. Kullanılan kaynaklardan elde edilen bilgi, görüş ve düşüncelerin doğruluğu,
3. Kullanılan kaynakların geçerli ve güvenilir olduğu,
4. Kullanılan yöntem ve tekniklerinin araştırma konusuna uygun olduğu önemli sayıtlar arasındadır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Bu çalışma Albert ve Boehm sistem klarnetlerin temel ve alternatif parmak pozisyonları bakımından üç oktavlık ses sahasıyla,
2. Klarnet modellerinin, tarihi ve teknik gelişimlerinin incelenmesi ve karşılaştırılmasıyla,
3. Seçilen yöntem ve kullanılan kaynaklarla,
4. Araştırmacının zamanı, bilgi kaynakları, meslek tecrübesi ve maddî imkânlarıyla,
5. Türk Müziği icrasında Albert sistem sol klarnetin haricinde farklı bir klarnet sisteminin kullanımına yönelik elde edilen bulgular öğretim elemanı görüşleri ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

KLARNETİN TANIMI, KLARNET TÜRLERİ, AVRUPA’DA KLARNETİN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. Klarnetin Tanımı

Tahta üflemeli çalgılar ailesinin en genç üyesi olan klarnet, adını Latince “parlak, berrak, aydınlık” anlamına gelen “clarus” sözcüğünden almıştır.

“1700’lü yıllara kadar klarnet ve klarnet türleriyle ilgili çok fazla bulgu kaydedilememesi, klarnetin orkestradaki üflemeli çalgı gruplarının en genç üyesi olma özelliğini bize açıklamaktadır” (Sındır, 2011: 4). Diğer yaygın bir düşünceye göre ise o dönemde klarnetten önce kullanılan, “berrak ve tiz ses” anlamına gelen “clarion” isimli üflemeli bir çalgıdan türemiş ve “clarinetto” denilmiştir.

2.2. Avrupa’da Klarnet

Klarnetin atası olarak bilinen chalumeau (şalümo), Orta Avrupa halk çalgısıdır ve barok dönemde yaygın olarak kullanılmıştır. Köylü kavalı olarak da bilinen şalümo bir buçuk oktava yakın ses kapasitesine sahip tek kamışlı ilkel bir çalgıdır. Şalümo’nun klarnete kadar süren gelişimi çok zahmetli çalışmalar sonucunda gerçekleşmiş ve bu çalışmaların ilk adımını üflemeli çalgılar yapımcısı Johann Christoph Denner atmıştır.

Resim 1: Sopranino, Soprano, Alto ve Tenor Şalümo Örnekleri

2.2.1. Johann Christoph Denner (1655-1707)

1655 senesinde Leipzig’de dünyaya gelen Johann Christoph Denner, müzik aletleri yapmclğını babası Heinrich’den öğrenmiş ve günümüzde kullanılan modern klarnetin mucidi olmuştur. 1666 yılında Nürnberg’e taşınan aile, ilk çalışmalarını buradaki üflemeli alglar atölyesinde gerçekleştirmiştir. Tüm birikimini ve enerjisini üflemeli çalgıların iyileştirilmesine adanış olan Denner’in iyi derecede ayarlanmış olan obuaları, fltleri ve fagotları Avrupa çapında kabul görmüş ve n yapmasını sağlamıştır. şalümo üzerinde gerçekleştirdiği çalışmalar ise klarnetin icadyla sonuçlanmıştır.

“Denner’in klarnetin keşfine giden süreçte yaptığı ve zaferle sonuçlanan iç ise, şalmodaki düşük ses genişliğini daha kullanışlı bir hale getirerek  misli arttırılmış hareket serbestliğine uzatmak olmuştur. Denner, 1690 yılında şalmoda yaptığı bu ilk değişiklerle oluşturduğu enstrümanına şalmoks (chalumeaux) adını vermiştir” (ağrı, 2006: 2).

“şalümo ve Denner’in şalmoks arasındaki en önemli fark ise, Denner’in şalmoksunda iki adet perdenin varoluşudur. Bu perdeler sayesinde şalümo, yaklaşık olarak  oktavn üzerinde, geniş bir ses sahasında çok saf ve temiz ses çıkarabilme potansiyeline sahip olmuştur” (ağrı, 2006: 3).

Resim 2: Register anahtarlı şalmoks rneği

“1730-1740 yılları arasında aralarında Denner’in diğer oğlu olan Johann David’in de bulunduğu birçok yapımcı iki perdeli klarnete yayvan bir kalak ve üçüncü bir perde ekleyerek sağ ve sol başparmağın çalışması suretiyle en alt kısımda “mi” notasının çıkışını sağlayacak yeni bir klarnet modeli tasarladılar. Bu yeni perde sayesinde yüksek ses sahalarındaki boşlukların yeni parmak basışıyla tamamlanması sağlandı” (Çağrı, 2006: 6-7).

Resim 3: Farklı perde sayılarına sahip klarnet örnekleri

Denner klarnet ağızlıkları konusunda da gelişmeler kaydetmiş, ilk klarnet ağızlıkları 40-50 mm uzunluğunda ağız açıklığına sahip olarak Denner tarafından tasarlanmıştır.

Denner’in oğulları Jacob ve Johann David, aile geleneği olan çalgı yapım zanaatını geliştirerek sürdürmüşlerdir. Klarnetteki bu gelişmelerin sonucunda ise

şalümo sınırlı kalan ses kapasitesi sebebiyle eski önemini yitirmiş ve Orta Avrupa halk müziğinde yaygın olarak kullanılan bu çalgıya olan ilgi azalmıştır.

2.2.2 Iwan Müller (1786-1854)

Anne ve babası Alman asıllı olan Iwan Müller, 1786 yılında Rusya topraklarında dünyaya gelmiştir. Besteci ve klarnet virtüözü olan Müller, genç yaşına rağmen St. Petersburg Rus Kraliyet Oda müzisyenliği görevinde bulunmuştur. Müller'in virtüözlük seviyesindeki klarnet icracılığı, sürekli farklı arayışlar ve iyileştirme çabaları içerisinde bulunulan bu çalgı için doğru adımları atmasını sağlamıştır. Denner'den sonra devrim niteliğinde buluşlar yaparak çalgının perde sayısını 13'e yükseltmiştir. Mekanizmanın kusursuz işleyişi, perdelerin açılıp kapanmasında ki esnekliği ve daha önceki klarnetlerin perdelerinde yaşanan hava kaçırma sorunlarını çözmüştür. Klarnete akustik açıdan katkılar sağlamış ve entonasyonda büyük iyileştirmeler gerçekleştirmiştir. Müller'in bulmuş olduğu bu sistem, Türk müziği icrasında kullanılan Alman klarnetlerin de temelini oluşturmuştur.

Resim 4: Iwan Müller

Resim 5: On üç Perdeli Müller Sistem Klarnet

“Ayrıca Müller bek ve kamış alnında da değişiklikler sunmuştur. Bu yeniliklerin başında, önceleri kamışı beke bağlamayı sağlayan kordon kullanımı yerine, günümüz bileziklerine benzer metal bir tutturucuyu kullanması gelmektedir, kamışı daha da

inceltmiştir ki bu da artikülasyondaki renkliliği artırmış ve dil tekniği ile staccato yapılmasına olanak sağlamıştır”(Şen, 2008: 8).

Müller ortaya çıkardığı bu mekanizma ile klarnetin her perdeden icra edilebileceğini söylemiş ve çalışmalarını o dönemde otorite olarak kabul edilen Paris Konservatuvarına sunmuştur. Jean-Xavier Lefèvre öncülüğünde ki Paris Konservatuvarı jürisi, her klarnetin kendine has bir tınısı olduğunu ve bunun korunmasının gerekliliğini öne sürerek bu çalışmaları reddetmiştir. Lefèvre’nin bu yenilikçi çalışmayı reddetme konusunda öncü olması, 1791 yılında klarnete kendi eklemiş olduğu do diyez/sol diyez perdesinin önemini yitireceği ve isminin geri planda kalacağı düşüncesi ihtimalini ortaya çıkarmıştır.

Paris Konservatuvarının almış olduğu bu olumsuz karar Müller’i kısa bir süreliğine etkilemiş olsa da, sonraki süreçte farklı ülkeleri dolaşarak kendi tasarladığı klarnetlerin tanıtımını yapmış ve bu klarnetlerin üretilenlerin içinde en iyisi olduğunu kanıtlamıştır.

“J.B. Gambaro ve Frederich Berr birkaç yıl sonra Iwan Müller’in yarattığı bu yeni çalgılar ile gözle görülür bir başarı sağlayarak dikkat toplamayı başarmış böylece Iwan Müller’in yapmış olduğu düzenlemelerin farklı bölgelerde başarıyla anılmasını sağlamışlardır. Iwan Müller, çalışmalarında ton kalitesini ve teknik imkânları artırmaya çabalarken daha önce bulunmuş olan yeniliklerle kullanımı ve uygulamayı bozmamaya özen göstermiştir. Çalışmalarındaki en büyük amaç, farklı tınlara sahip klarnetleri standart bir renge kavuşturmak ve gelecekte çalıcıların bütün ses alanı değişikliklerini B klarnette toplayarak kesintisiz ve rahat çalınmasını sağlamak olmuştur” (Gülsün, 2009: 6).

“Bütün bunlar göz önüne alındığında, Müller’in, klarnetin gelişim süreci içerisinde ikinci büyük adımı attığı söylenmektedir. O dönemde klarnet tasarımının önemli bir kolu olan Alman klarnet yapısı, tamamen onun çalışmaları üzerine kurulmuştur. Müller derin bir reformcuydu ve çalışmaları yıllar boyunca müzisyenlerin ihtiyaçlarını karşıladı. Müller klarneti sonraki yıllarda gelen mucitler tarafından, aynı Denner klarnetinde olduğu gibi

benimsendi ve üzerine eklemeler yapılarak geliştirildi, ancak akustik anlamda kayda değer bir değişiklik yapılmadı'' (Çağrı, 2006: 10-11).

2.2.3 Theobald Boehm (1794-1881)

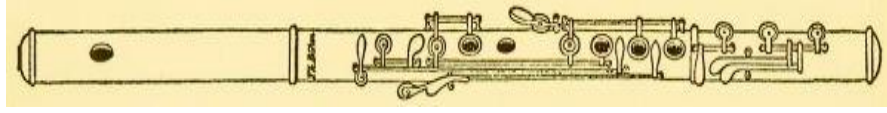
Kuyumculuk zanaatı ile uğraşan bir aileye mensup olan Theobald Boehm, 1794'te Münih'te dünyaya gelmiştir. Aile mesleğinden edinmiş olduğu metal madenler alanındaki tecrübelerini çalgı yapım alanında kullanarak bu konuda kendisine büyük avantajlar sağlamıştır. Çalgı yapımındaki becerisinin yanı sıra besteci ve flüt virtüözü olan T. Boehm büyük başarılarla imza atarak King of Bavarians Court'un ikinci flütçüsü olmuştur.

Resim 6: Theobald Boehm

“1832 yılında Alman flütçü Theobald Boehm, tek parmakla yönetilen uzun miller aracılığıyla, deliğin ve anahtarın aynı anda kapanmasını sağlayan yüzük sistemini flütlerinde uygulamış ve birkaç yıl sonra klarinet mekanizması için de devrim niteliğinde bir yeniliğin öncüsü olmuştur. Theobald Boehm, çalgı yapımına iki önemli yenilik getirmiştir. Bunlardan ilki ses deliklerinin

pozisyonunun akustik açıdan mükemmel bir matematiksel temele oturtulması, ikincisi ise yüzük perde sistemini icat etmesidir. Bu sistemdeki temel fikir delikleri çalıcının rahatlığından çok akustik olarak çalgının en uygun yerlerine yerleştirmektir''(Sındır, 2011: 35).

Resim 7: T. Boehm'ün 1847 broşüründen Konik Boehm flütü

“Boehm'ün bulduğu büyük yeniliklerin klarnete uygulanması fikri oldukça çabuk gelişmiş olmasına rağmen hayata geçirilmesi birkaç yıl almıştır. Hyacinthe Eleonore Klose 1840'lı yıllarda, T. Boehm'ün bulmuş olduğu bu yeni mekanizmanın kolaylıklarını klarnete uygulamak istemiş ancak flüt ile klarnet arasındaki yapı ve akustik farkından dolayı klarnete aynen uygulayamamıştır. Boehm klarnet, Boehm flütten sadece yüzük mekanizması ve parmakların oturacağı noktalardaki birkaç özelliği almıştır. Klose'nin yarattığı bu yeni klarnette Boehm sistemden uzaklaşmamış olursa da deliklerin Boehm flüt sisteminden daha büyük açıldığı bilinmektedir. Böylelikle bu mekanizma Boehm sistem olarak adlandırılmış ve günümüz klarnet mekanizmasının ve tüm tahta üflemeli çalgılar mekanizmalarının temelini oluşturmuştur” (Terlikol,2006: 47).

“Boehm sistem başta flüt olmak üzere diğer tahta üflemeli çalgıların tümünde, çalıcılara büyük kolaylıklar sağlayan üç önemli katkıda bulunmuştur. Bunlar;

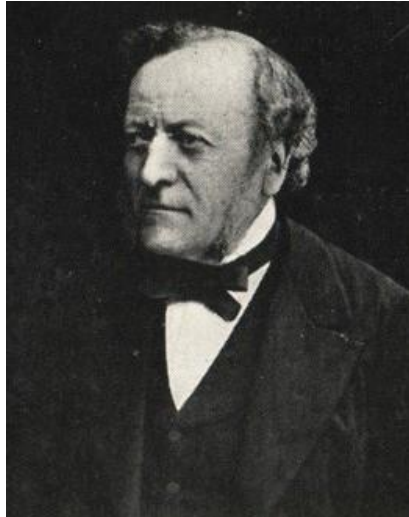
1. Bir oktav içindeki tüm kromatik sesler için ayrı ayrı delik açılması,
2. Delik çaplarının daha net ve parlak ses için gerektiği büyüklükte olması,
3. Deliklerin eşitlenmiş diziye göre doğru yerlerde açılmış olmasıdır” (Terlikol, 2006: 46).

2.2.4 Hyacinthe Eléonore Klosé (1808-1880) ve Louis Auguste Buffet (1789-1864)

Theobald Boehm'in flüt için geliştirmiş olduğu sistemi klarnete başarılı bir şekilde uyarlayan H. Klose; klarnet virtüözü, besteci ve Paris Konservatuvarında profesör olarak görev yapmıştır. Denner ve Müller'den sonra klarnetteki en önemli çalışma Klose tarafından ortaya konulmuştur.

“1837 yılında Parisli klarinet ustası Klosé, klarinet mekanizmasındaki aksaklıkları ortadan kaldırmak amacıyla çalgı yapımcısı arkadaşı Buffet'den yardım istemiş, bunun üzerine Iwan Müller tasarımını temel alarak yeni bir klarinet modeli yapılandırmıştır. Yüzük perdelerin getirdiği avantajları, ses deliklerinin düzeltilmiş konumunu çalgılarına eklemiş ve eski parmak kullanma sisteminden vazgeçerek Theobald Boehm'ün flütte uyguladığı perde sisteminin prensiplerini yeni klarinetlerine uyarlamışlardır” (Sındır, 2011: 36).

“Bu işbirliğinin sonucunda yeni klarinete “clarinette a anneaux mobiles” (hareketli yüzüklere sahip klarinet) adı verilmiştir. 1839 yılında bu yeni çalgı, Paris Sergisi'nde ödüllendirilmiş ve 1844 yılında da Buffet tarafından patenti alınmıştır” (Sındır, 2011: 36).

Resim 8: Louis Auguste Buffet

Resim 9: Hyacinthe Eleonore Klosé

“1839 yılında Eleonore Klose ve Louis Auguste Buffet, Boehm’ün devrim yaratan tekniğini klarnete de uyarlar. Boehm’in geliştirdiği bu sistem mekaniği 150 yıldan fazla bir süredir hiç değiştirilmeden kullanılmaktadır. Günümüzde klarnet ailesi hâlâ Albert Sistem nedeniyle bölünmüş olsa da, daha çok Türkiye’de, Almanya, Yunanistan’da ve Avusturya’da uygulanmaktadır. Zor pasajlardaki parmak geçişlerinde çok problem yarattığından Boehm Sistem esas alınmaktadır” (Gülsün, 2009: 110).

“Klosé, 1843 yılında Paris Konservatuvarı’nda profesör olarak göreve başlamış ve Boehm Sistem klarinet için ilk eğitim metodu olan “Méthode complete de clarinette”i yayınlamıştır. Dönemin ünlü bestecisi Hector Berlioz, Buffet ve Klosé’nin yeni klarineti hakkında şunları yazmıştır: “Benim zevkime göre; insan sesi bile, Klosé’nin klarinetinin yumuşak, narin ve melankolik tınısına sahip değildir .” (Sındır, 2011: 36).

Resim 10: Boehm sistem klarnet

“Yıllar içinde Boehm Sistem klarinet üzerinde birçok küçük değişiklik ve ayarlamalar yapılmış, ancak hiçbir çalgı yapımcısı, Buffet-Klosé tasarımı için kaydadeğer bir gelişme sunamamıştır. Yapılandırılmasındaki mantık ve elverişlilik, 21. Yüzyılda popüleritesinin devam etmesini sağlamış ve tüm dünyada en çok çalınan klarinet modeli olarak varlığını sürdürmüştür” (Sındır, 2011: 41).

“Eski sistemin ses sorunu ve teknik alandaki yetersizliği de düşünülerek, Boehm Sistemi klarnet oluşturulmuştur. Boehm perde sistemi, klarnete tatbik edilmiş en önemli perde sistemidir” (Gülsün, 2009: 9).

“Boehm Sistem’le birlikte çoğu çatal parmak kullanma yöntemi ortadan kalkmıştır; çalıcı basitçe ve bir seferde parmağını kaldırarak bir gamı çalabilmektedir. Klarinette sağ el ve sol el serçe parmaklarının çift kullanımı; bir perdeden diğerine parmağı kaydırarak geçme zorunluluğuna bir çözüm getirmiştir. Fa diyez/do diyez² ve mi/si natürel² sesinin; sadece bir perdeye, sağ el küçük parmağın ya da sol el küçük parmağın yönettiği perdeye basılarak çalınmasına olanak tanımıştır. Bunu elde etmek için Buffet gövdeleri birbirine kenetleyen bir perde sistemi geliştirmiştir. Ayrıca mi bemol¹/ si bemol² notası; re/la² perdesine ek olarak, sağ elin işaret parmağının yönettiği yan perde ile, ya da sol el yüzük parmağın yönettiği çarpaz perdeyle çalınabilir duruma getirilmiştir.” (Sındır, 2011: 37)

2.2.5. Eugène Albert (1816-1890)

“Bazı Avrupa ülkelerinde ve Amerika’da seyrek de olsa kullanılan bir diğer sistem ise Eugene Albert’in bulduğu Albert sistemidir. Boehm sistemde çözümlenmiş olan çapraz parmak pozisyonları bu sistemde geliştirilemediğinden icracıyı zor durumda bırakmış olmasına rağmen, o dönem için Boehm klarnetlerinden daha iyi bir entonasyon ve kolay çalım tekniğine sahip olması sebebiyle 20. Yüzyılın başlarına kadar popülerliğini korumuştur. Bugün Türk müziğinde kullanılan sol klarnet Albert sistemidir” (Selçuk, 2009: 9-10).

Resim 11: Albert sistem klarnet

2.2.6. Oskar Oehler (1858-1936)

Alman çalgı yapımcısı Oehler, Müller sistem klarneti temel alarak yapmış olduğu çalışmalarla, Albert sistem klarnete göre alternatif pozisyon sayısı bakımından daha üstün bir klarnet geliştirmiştir. Oehler sistem klarnet, günümüzde Boehm sistemin ardından en fazla tercih edilen klarnet sistemi olmuştur.

Resim 12: Oehler sistem klarnet

“Klose, Müller ve Oehler sistemi klarnetler dikkate alındığında, günümüz icracılarının büyük çoğunluğu bu üç sistemden birini tercih etmektedirler. Bu da bize klarnet tarihinin günümüze kadar getirilmiş olduğunu göstermektedir. Ancak bu bahsettiklerimiz, bu alanda daha başka gelişme ve yeniliklerin olmayacağını anlamına gelmez. Henüz kullanılışı yaygınlık kazanmamış bazı sistemler vardır ki, bu enstrümanın gelecekteki gelişimine yol açabilecek niteliktedir” (Çağrı, 2006: 13).

“Geleneksel müziğimizde de klarnet kullanımı yaygındır. Ancak Türk müziği İcrasında sözü edilen mevcut klarnet çeşitlerinin kullanılmayışı dikkat çekmektedir. Bu klarnet çeşitleri yerine, Türk müziğindeki uygunluğu her zaman dile getirilen ve özel bir tasarım sonucu doğmuş olan sol klarnetin tercih edildiği görülmektedir. Diğer klarnet çeşitlerinin ise Türk müziğinde neden kullanılmadığı konusunda doyurucu ve açıklayıcı bir bilgi bulunmamaktadır. Bunun bir alışkanlık mı, tesadüf mü yoksa ses sistemine dayalı bir kullanım mı olduğu konusunda bugüne kadar bilimsel bir çalışma yapılamamıştır” (Çağrı, 2006: 33)

“İcrada oluşan problemler hala çözülmemiştir. Örneğin, Alman sistem sol klarnet beki, kamışı bileziği üretilmemiştir. Boehm sistem Si bemol klarnetler için üretilen bek, kamış, bilezikler kullanılmakta bu da doğal olarak sol klarnet icralarında problemlere neden olmaktadır” (Gülsün, 2009: 112).

“Türeyen çeşitli klarinet modellerine karşın (Albert, Mazzeo, Clinton, McIntyre ve Romero klarinet sistemleri), 21. Yüzyılda klasik müzikte sadece Alman Oehler ve Fransız Boehm klarinet modeli geçerliliğini sürdürmektedir. Bu dönemde Boehm Sistem klarinet, Almanya ve Avusturya dışında tüm dünyada kullanılan ve icra edilen bir klarinet modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Kullanılan kaynaklarda ortaya çıkan genel kanı, Fransız klarinetinde bulunan

ve bir gamı parmakların ard arda kaldırarak çalabilmesini mümkün kılan Boehm mekanizmasının, çalıcı tarafından çok daha kolay kavranabilir olmasıdır. Alman Sistem klarinetinin perde yapısının karmaşıklığı ve bunun getirdiği kaydırmalı ve çatalı parmak kullanma yöntemleri ise Alman Oehler Sistem klarinetinin Boehm Sistem klarinetine oranla icra edilmesi güç bir çalgı olmasının nedenlerindendir’’ (Sındır 2011: 87).

2.3. Klarnet Türleri

Sert, dayanıklı ağaçlardan ya da bakalit-ebonit malzemeden üretilen klarnet, perde mekanizması metal alaşımlardan yapılmış olup, aktarımla (transpoze) çalınan bir çalgıdır. Ağzlık (bec), fıçı (baril), üst kısım, alt kısım ve kalak olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Üç buçuk oktav ses genişliği ve tonları birbirinden farklı boyları vardır. Klarnet ailesi; mi bemol, do, si bemol, la, sol, alto ve bas klarnetten oluşmaktadır. Orkestralarda ve solo olarak en yaygın kullanılan la ve si bemol klarnetlerdir. Türk Müziği icrasında ise (G) sol klarnet kullanılmakta olup Avrupa’da ‘‘Turkish Clarinet’’ olarak da bilinmektedir. Sol klarnet haricinde ki klarnetler, alternatif perde sistemleri ile üretilmiş ve bu durum icracının istediği perde sistemini seçebilecek olmasından dolayı birtakım avantajlar sağlamıştır.

2.3.1. Mi bemol klarnet:

Boyut olarak klarnet ailesinin en küçük üyesi olan mi bemol klarnet yaklaşık 40 cm’dir. Küçük olması nedeniyle alt gövde ve üst gövde birleşik olarak üretilmektedir. Mi bemol klarnetin do notası, piyanodaki mi bemol notasının frekansına denk geldiği için mi bemol klarnet olarak isimlendirilmiştir.

Resim 13: Boehm sistem mi bemol klarnet

Resim 14: Albert sistem mi bemol klarnet

2.3.2. Do klarnet:

Do klarnetin boyu yaklaşık 55 cm'dir. Küçük olması sebebiyle çocukların klarnet eğitiminde de kullanılabilmektedir. Do klarnetin do notası, piyanodaki do notasının frekansına denk geldiği için bu isimle adlandırılır ve piyano ile seslendirildiğinde transpozisyona ihtiyaç duyulmamaktadır.

Resim 15: Boehm sistem do klarnet

Resim 16: Albert sistem do klarnet

2.3.3. Si bemol klarnet:

Boyunda yaklaşık 65 cm olan si bemol klarnet bandolarında, çalgı topluluklarında ve caz gruplarındaki yaygın kullanımı ile dünyada en çok tercih edilen klarnet türü

olmuştur. Si bemol klarnetin do notası, piyanodaki si bemol notasının frekansına denk geldiği için bu isimle adlandırılmıştır.

Resim 17: Boehm sistem si bemol klarnet

Resim 18: Albert sistem si bemol klarnet

2.3.4. La klarnet:

La klarnetin boyu yaklaşık 67 cm'dir. Yumuşak bir tona sahip olan la klarnetin senfoni orkestralarında, Grek ve Balkan müziklerinde kullanımı yaygındır. La klarnetin do notası, piyanodaki la notasının frekansına denk geldiği için la klarnet olarak adlandırılmıştır.

Resim 19: Boehm sistem la klarnet

Resim 20: Albert sistem la klarnet

2.3.5. Sol klarnet:

Türk müziği icrasında kullanılan klarnet türüdür. Boyu ağızlığı ile birlikte yaklaşık 77 cm'dir. Türkiye ve Balkan ülkelerinde kullanımı çok yaygın olan bu klarnet, Avrupa'da "Turkish klarnet" olarak da bilinir. Sol klarnetin do notası, piyanodaki sol notasının frekansına denk geldiği için sol klarnet olarak adlandırılmıştır. Sol klarnetin diğer klarnet modellerinden farkı Albert sistem olarak üretilmesidir.

"Türk müziği icrasında sol klarnet tercih edilme sebebinin, Türk Müziğinin temel dizilerinin sahip olduğu ses frekanslarıyla sol klarnetin ses sahasının uyumlu olması ve bu dizilerle aynı tonlamalarda seslendirme yapılabilmesi nedeniyle parmak pozisyonlarının daha rahat kullanılması olduğu tespit edildi" (Çağrı, 2006: 195-196)

Resim 21: Albert sistem sol klarnet

2.3.6. Alto klarnet:

"Alto klarnet, mi bemol ses tonunda duyulup, mi bemol klarnetten bir oktav aşağıdadır. Çoğunlukla kuartetin üçüncü kısmının yerine veya onun tamamlayıcısı olarak kullanılır. Küçük topluluklarda (klarnet korolarında) özellikle bas klarnet ile birlikte kullanıldığında mükemmeldir. Alto klarneti kullanırken taşınması için boyundan geçen bir askı gereklidir. Bazı modellerin bas klarnetteki gibi ayaklığı vardır" (Çağrı 2006: 22).

Resim 22: Boehm sistem mi bemol alto klarnet

Resim 23: Albert sistem mi bemol alto klarnet

2.3.7. Bas klarnet:

“Bas klarnet, soprano si bemol klarnetin bir oktav aşağıda ses verebilen çeşididir. Çok ağır hacme sahip olduğundan, gövdesine bağlı bir ayak vardır. Bas klarnet, senfonide olduğu kadar küçük bir grupta da ses etkisini arttırır. Bas klarnetin la tonunda ses vereni de vardır. Wagners Valkyrianv Trista’nın, la tonundaki bas klarnet ile güzel soloları vardır. Strauss’un da bazı eserlerinde Bas klarneti kullandığı bilinmektedir” (Çağrı 2006: 18).

Resim 24: Boehm sistem bas klarnet

Resim 25: Albert sistem bas klarnet

2.4. Albert Sistem Klarnette Temel ve Alternatif Parmak Pozisyonları

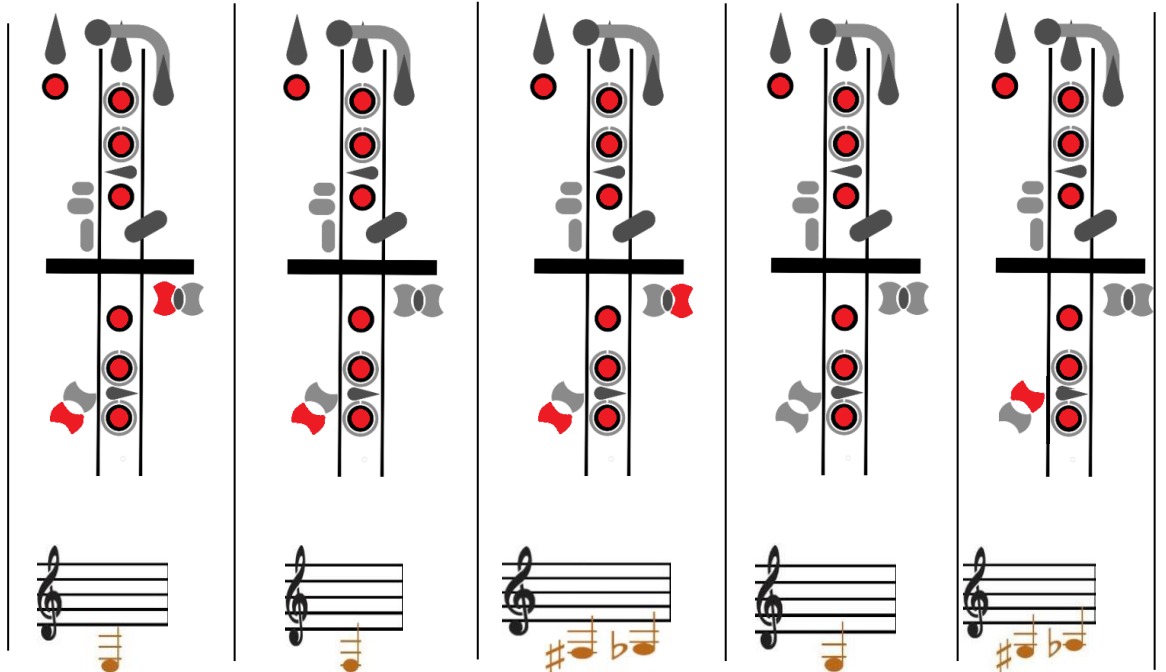
Aşağıda Albert sistem klarnete ait temel parmak pozisyonları ile alternatif parmak pozisyonlarına yer verilmiştir.

		Sol el baş parmak açık
		Sol el baş parmak kapalı
		Parmak pozisyonu açık
		Parmak pozisyonu kapalı

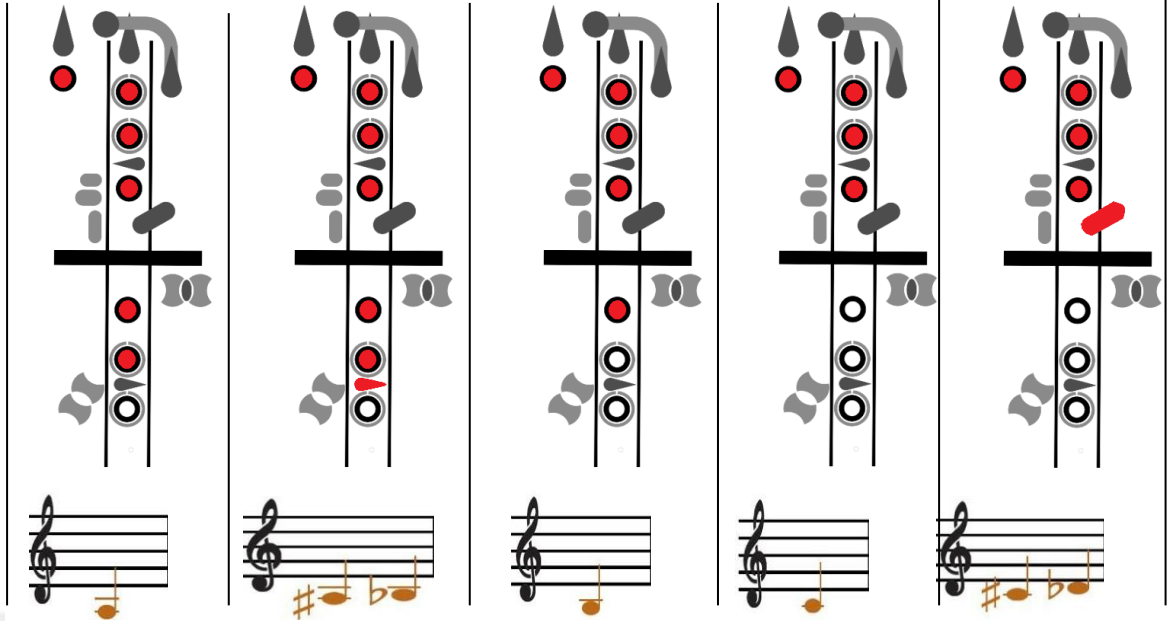
Tablo 1: Açık Parmak – Kapalı Parmak Pozisyonları

2.4.1. Temel Parmak Pozisyonları

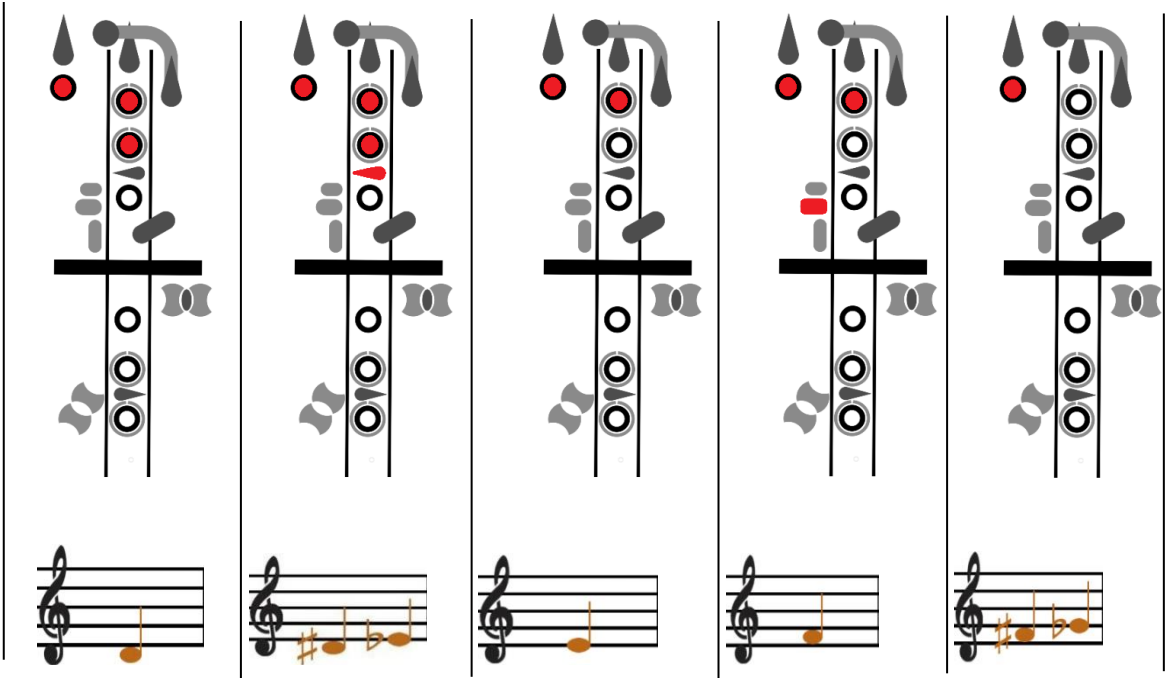
Tampere sistem seslerini en kolay ve net şekilde elde edeceğimiz parmak pozisyonlarıdır.

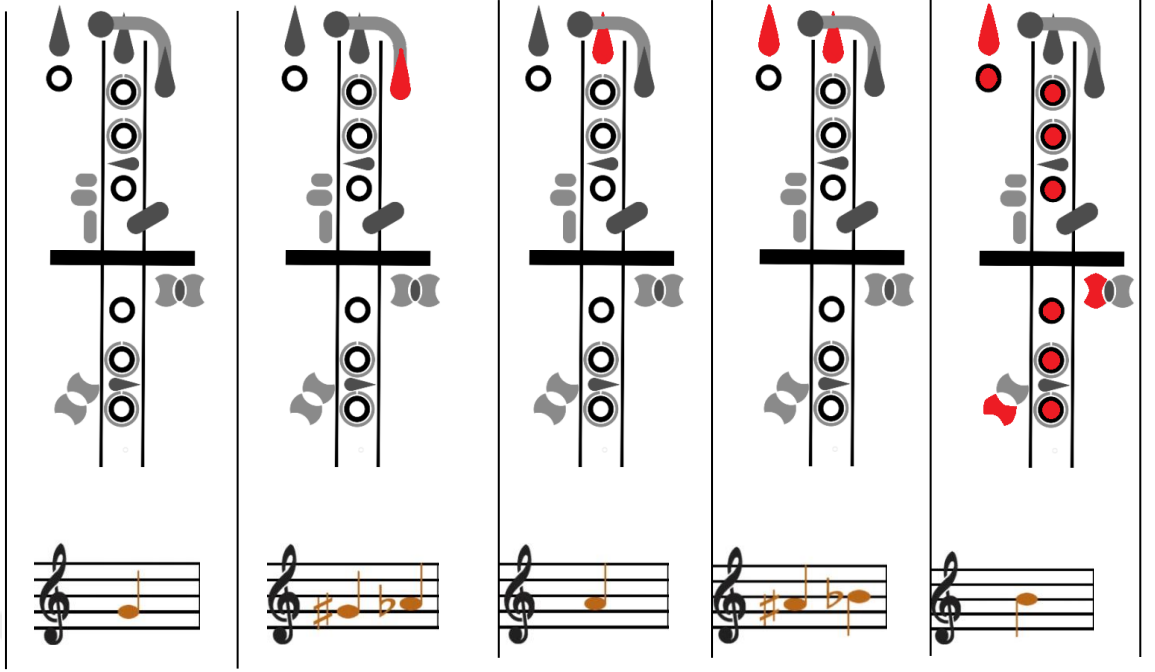
Şekil 1: Mi – Sol Diyez Arasındaki Sesler

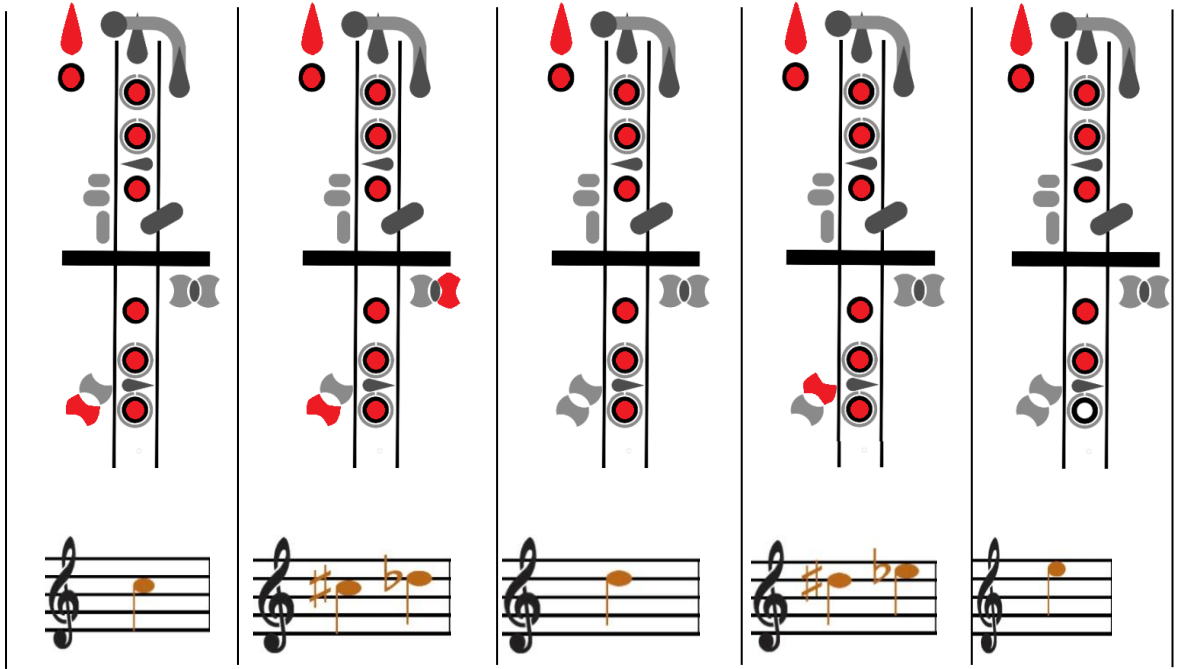
Şekil 2: La – Do Diyez Arasındaki Sesler

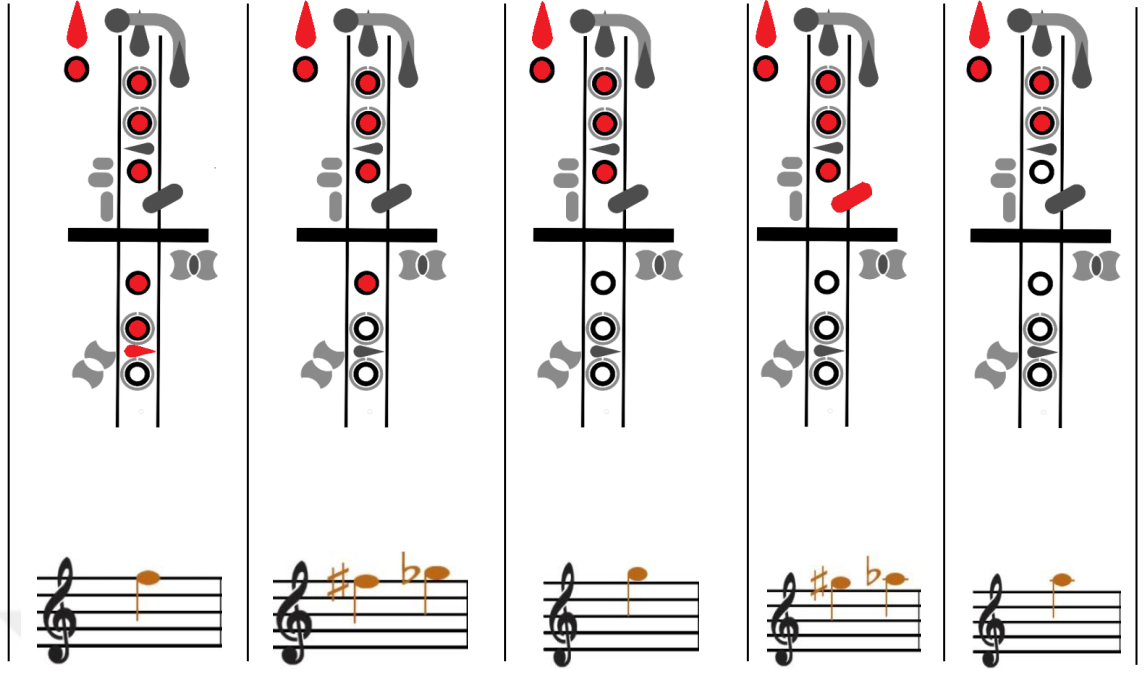
Şekil 3: Re – Fa Diyez Arasındaki Sesler

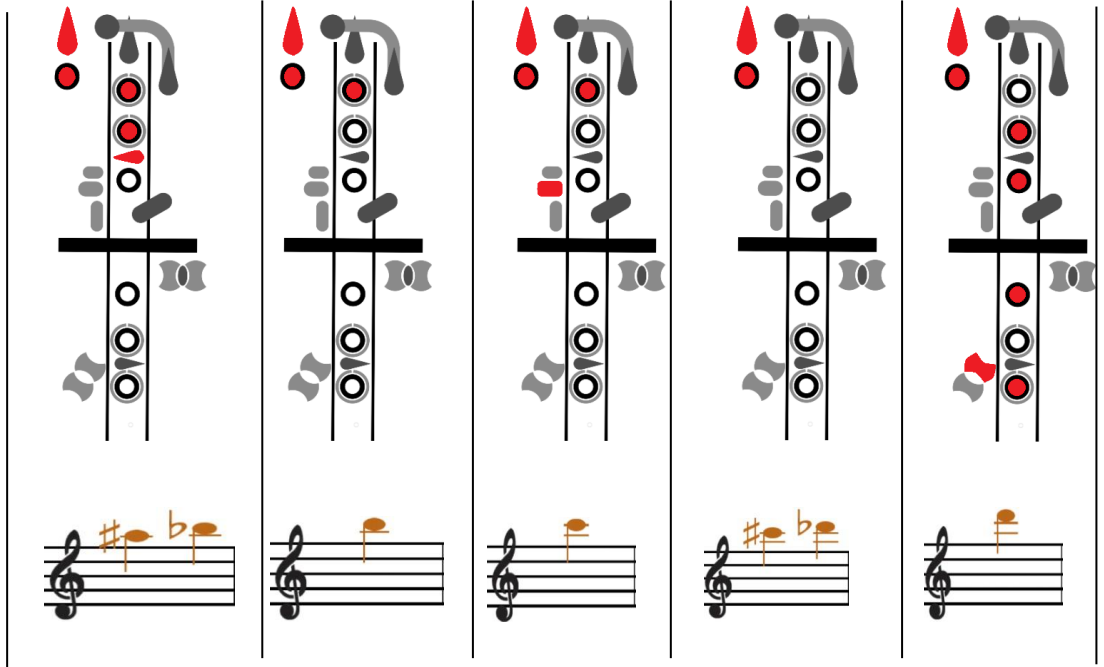
Şekil 4: Sol – Si Arasındaki Sesler

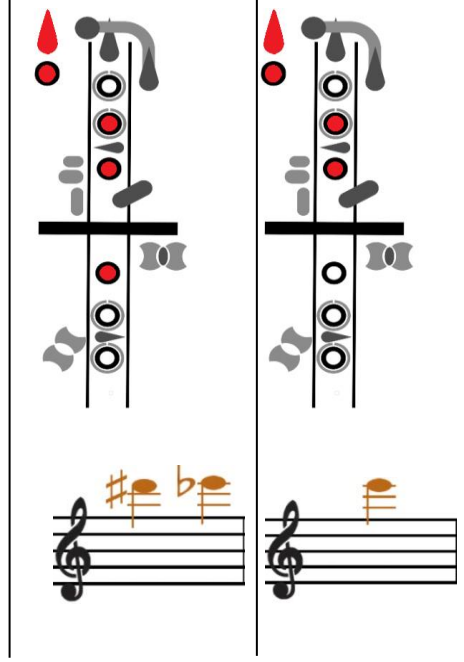
Şekil 5: Do – Mi Arasındaki Sesler

Şekil 6: Fa – La Arasındaki Sesler

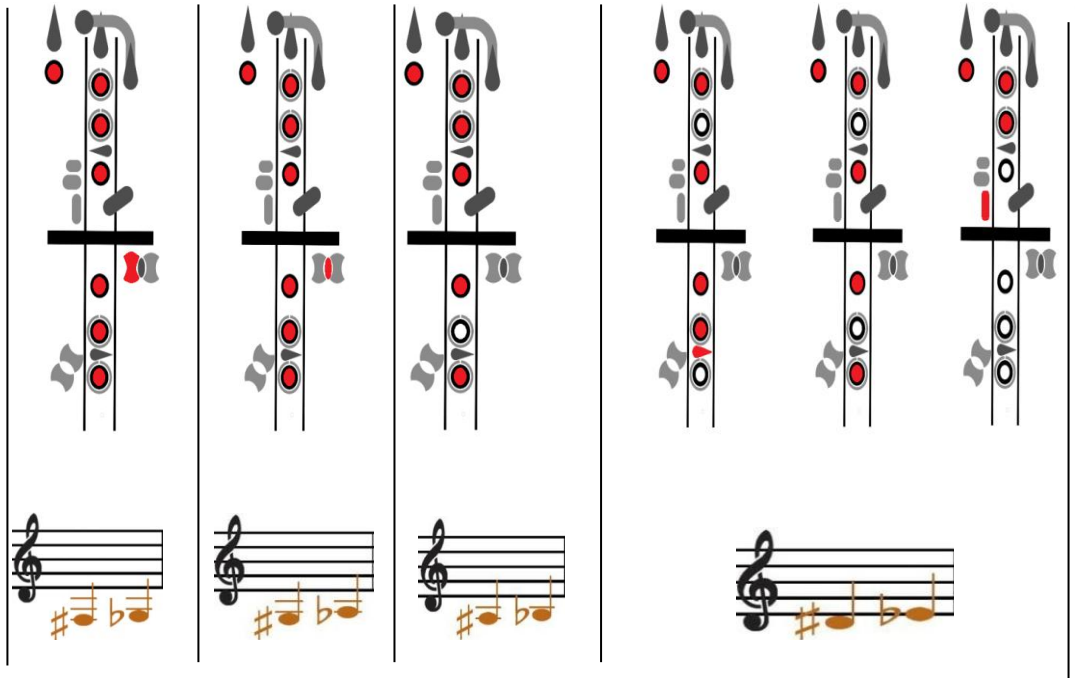
Şekil 7: La Diyez – Re Arasındaki Sesler

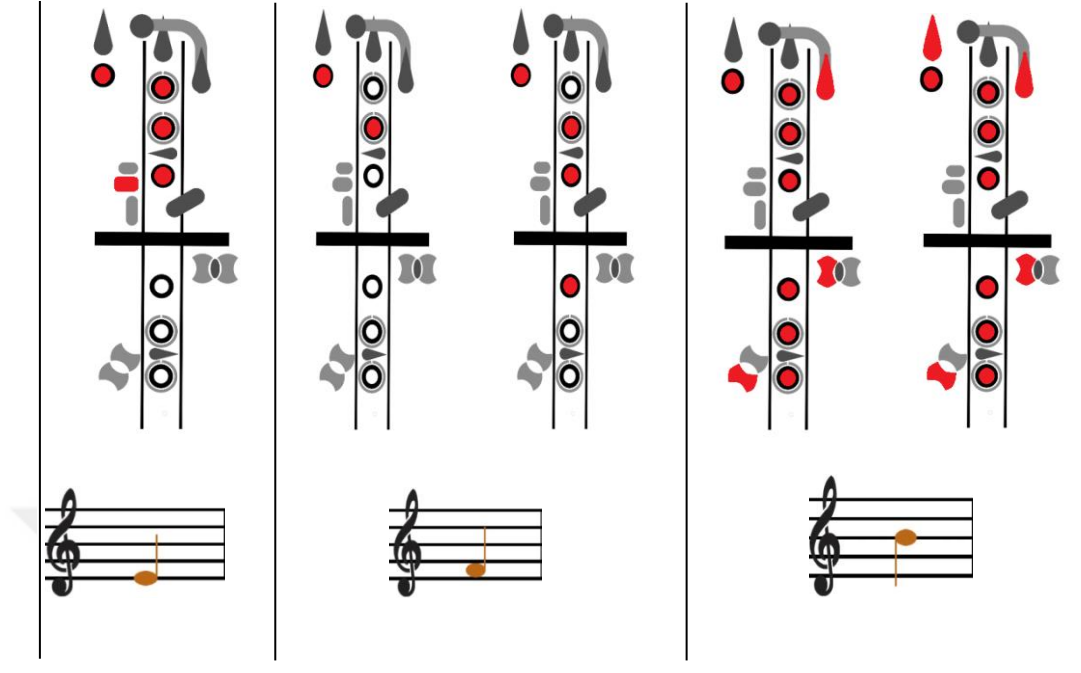
Şekil 8: Re Diyez ve Mi Sesleri

2.4.2. Alternatif Parmak Pozisyonları

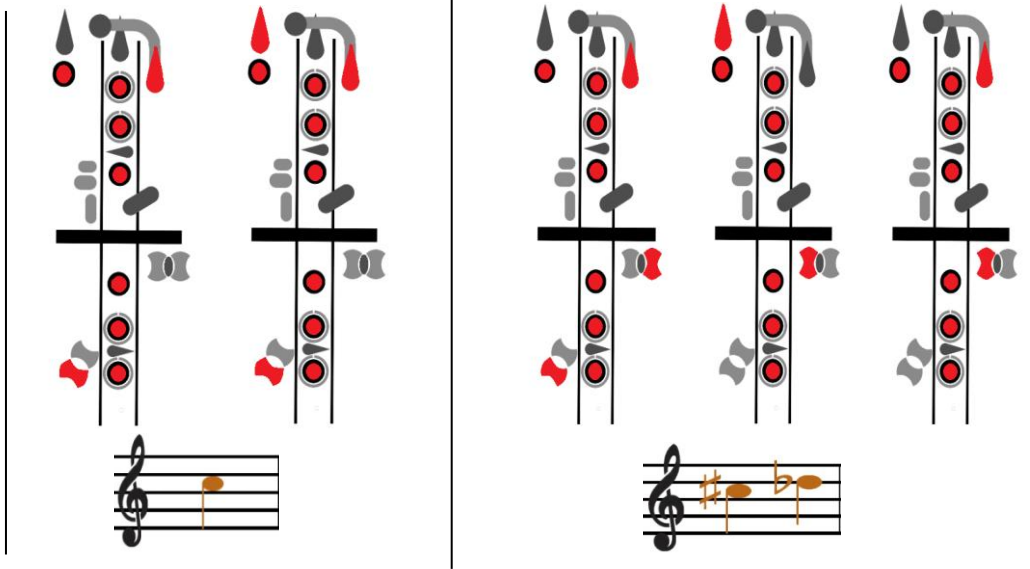
Tampere sistem seslerine tanımlı olmayan kromatik ölçek dışında alternatif parmak pozisyonlarıyla elde edilen pozisyonlar. Alternatif parmak pozisyonları bazı zorlu pasajlar için icracıya daha uygun parmak pozisyonları sağlamaktadır.

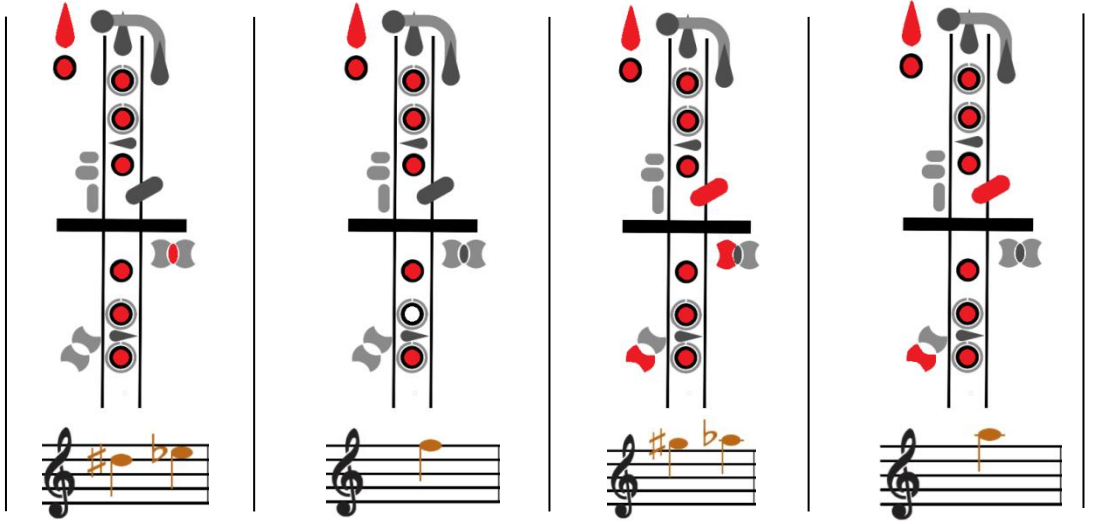
Şekil 9: Fa diyez, Sol diyez, La diyez ve Re diyez Sesleri

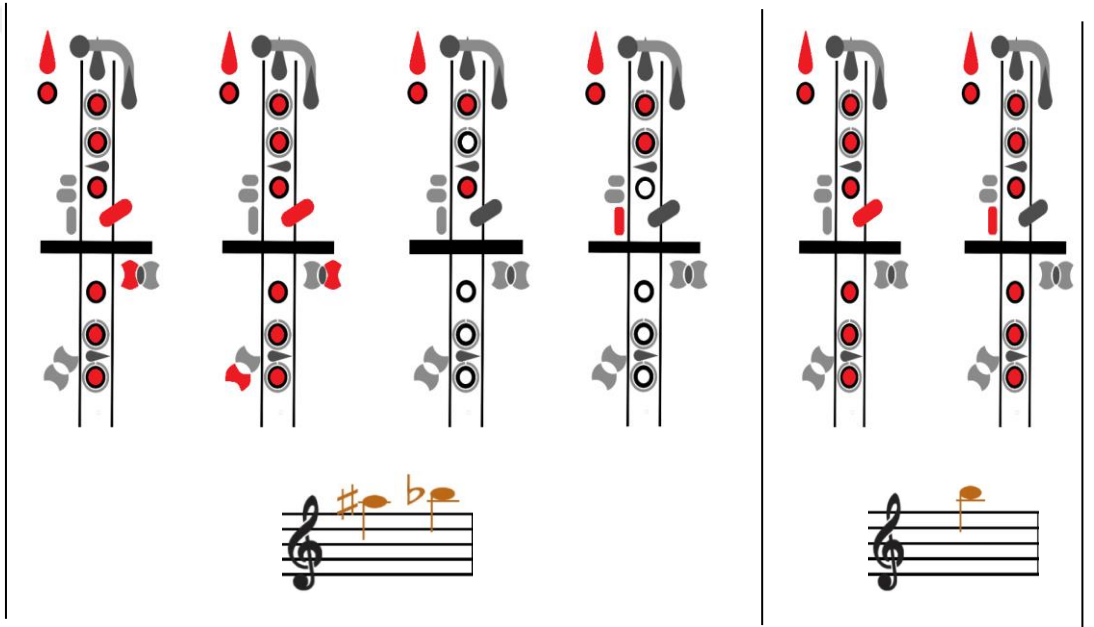
Şekil 10: Mi, Fa ve Si Sesleri

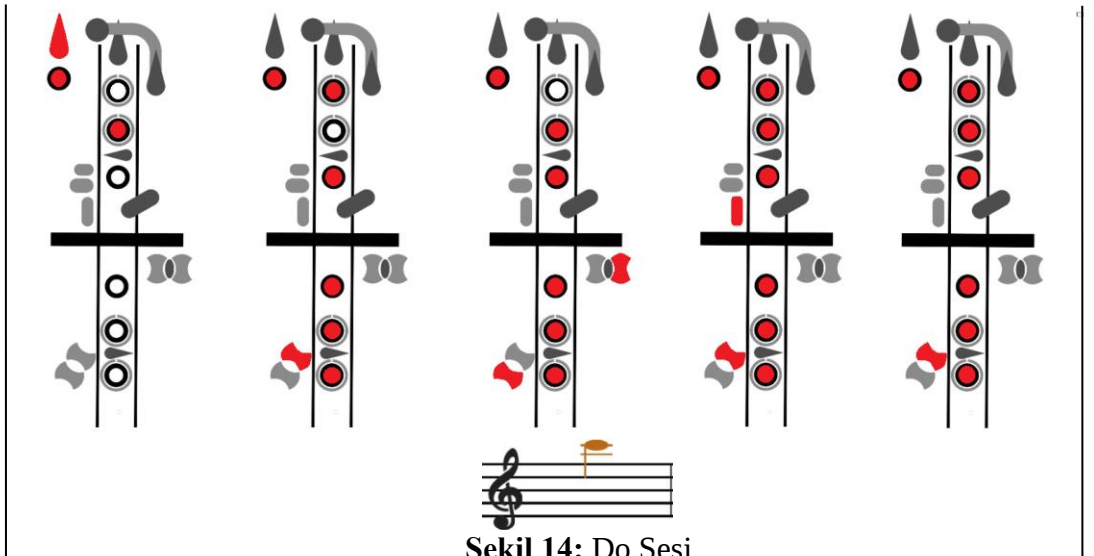
Şekil 11: Do ve Do diyez Sesleri

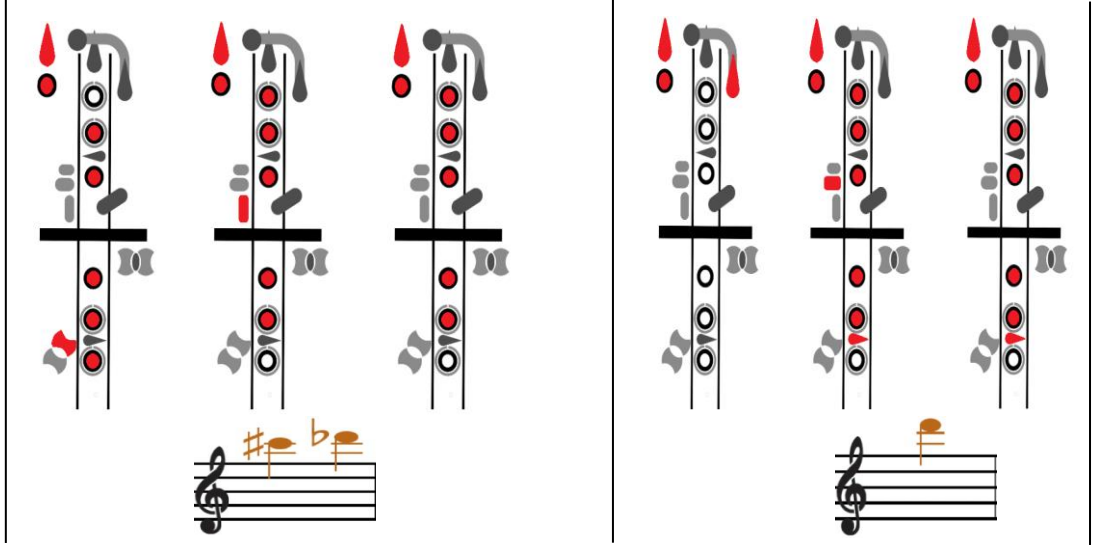
Şekil 12: Re diyez, Fa, Sol diyez ve La Sesleri

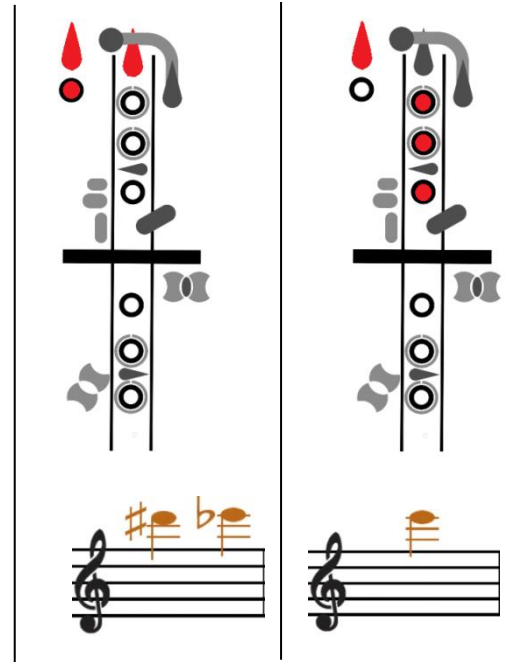
Şekil 13: La diyez ve Si Sesleri

Şekil 14: Do Sesi

Şekil 15: Do diyez ve Re Sesleri

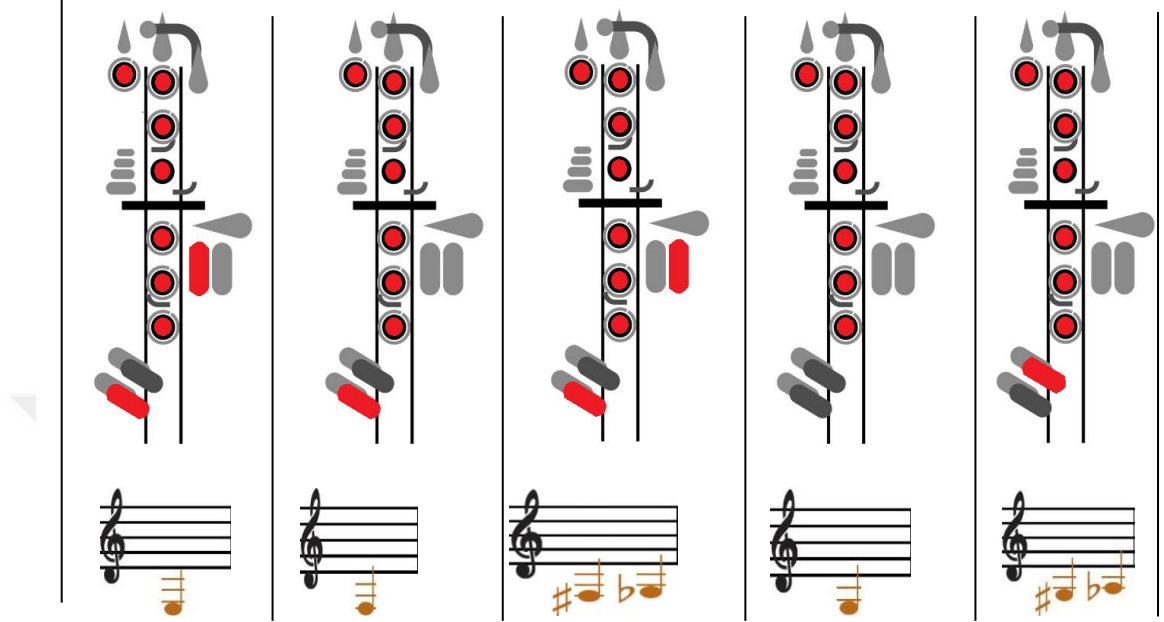

Şekil 16: Re diyez ve Mi Sesleri

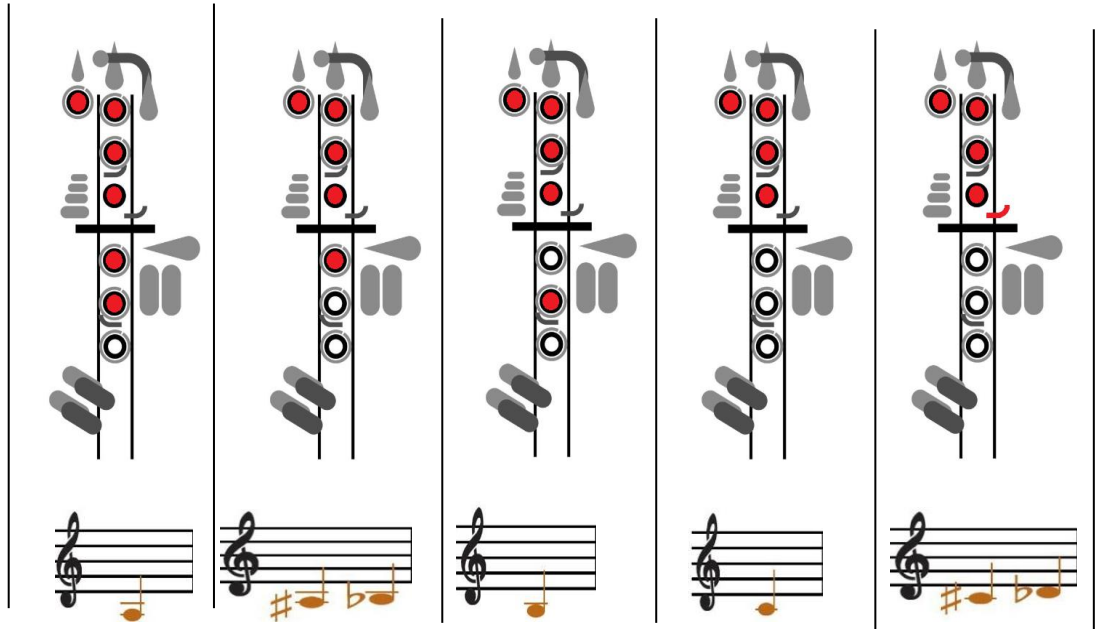
2.5. Boehm Sistem Klarnette Temel ve Alternatif Parmak Pozisyonları

Aşağıdaki tablolarda Boehm sistem klarnete ait temel parmak pozisyonları ile alternatif parmak pozisyonlarına yer verilmiştir.

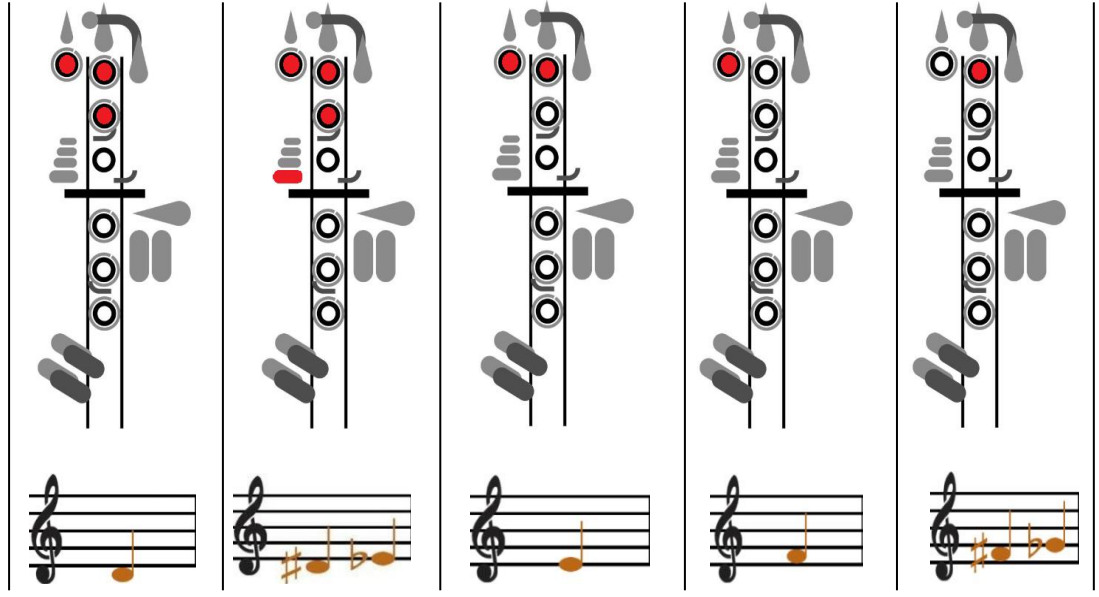
2.5.1. Temel Parmak Pozisyonları

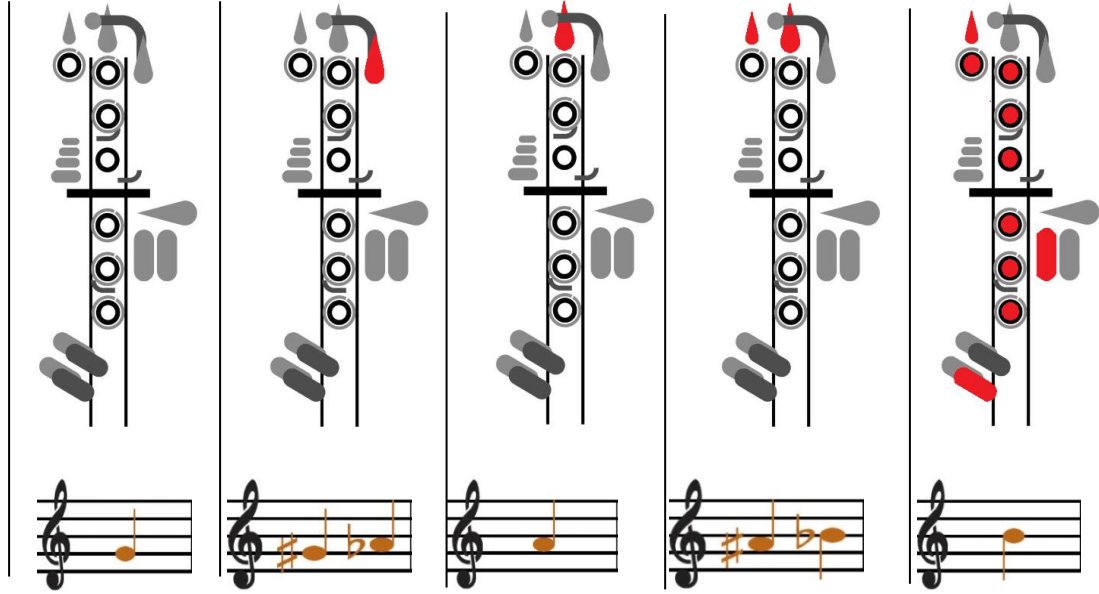
Şekil 17: Mi – Sol Diyez Arasındaki Sesler

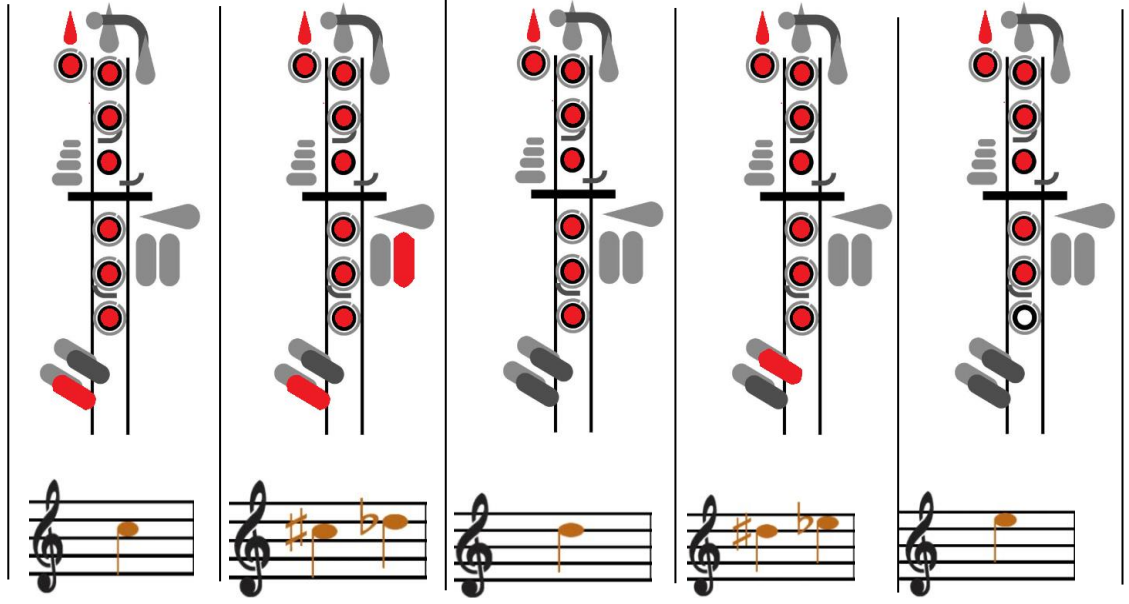
Şekil 18: La – Do diyez Arasındaki

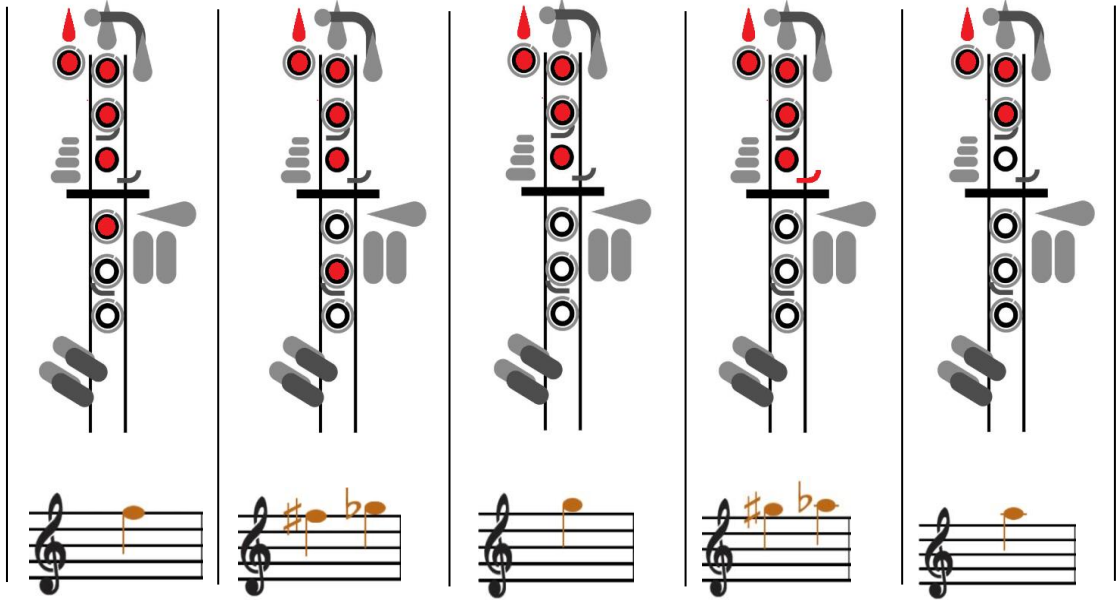
Şekil 19: Re – Fa diyez Arasındaki Sesler

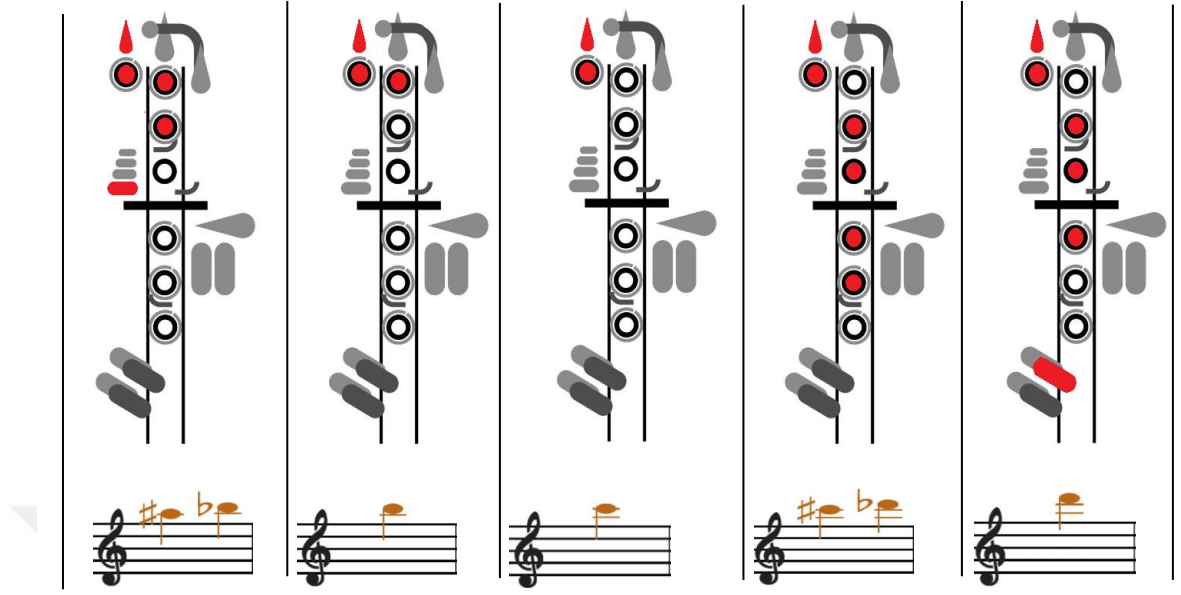
Şekil 20: Sol – Si Arasındaki Sesler

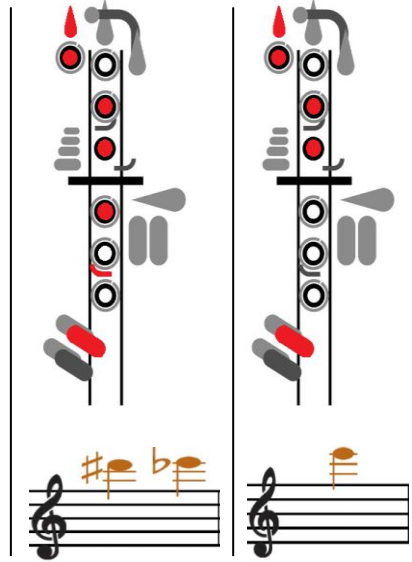
Şekil 21: Do – Mi Arasındaki Sesler

Şekil 22: Fa – La Arasındaki Sesler

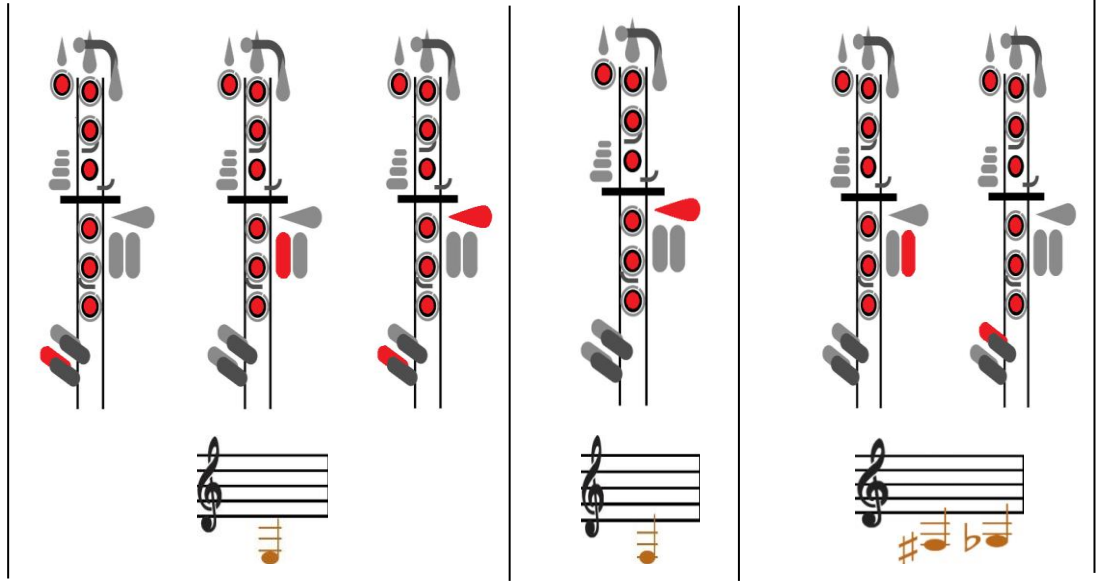

Şekil 23: La diyez – Re Arasındaki Sesler

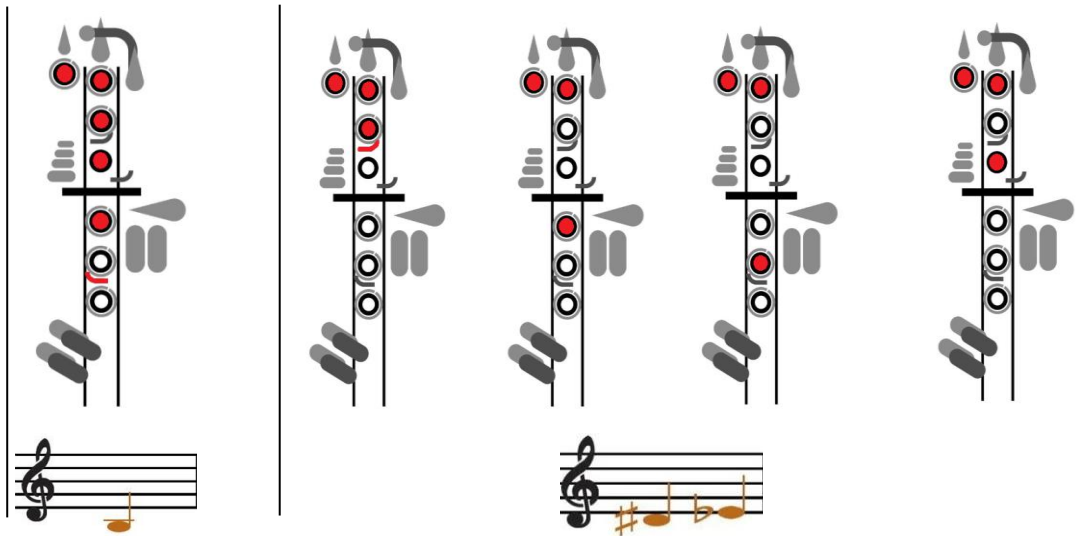

Şekil 24: Re diyez ve Mi Sesleri

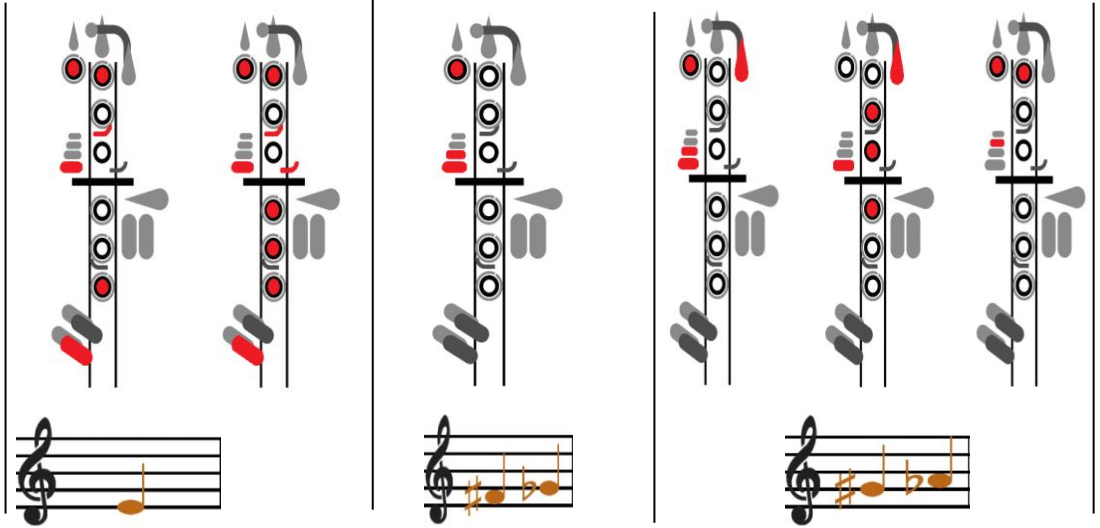
2.5.2. Alternatif Parmak Pozisyonları

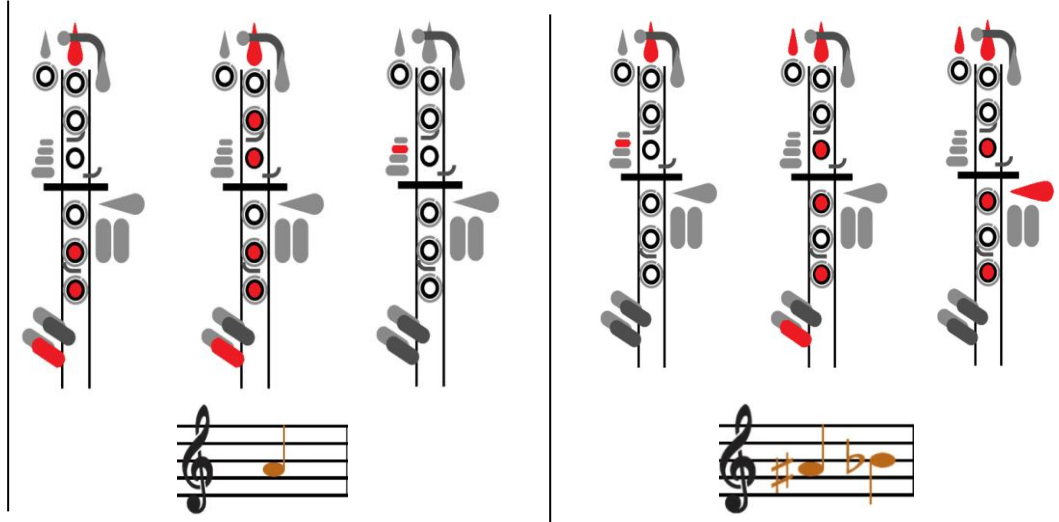
Şekil 25: Mi, Fa ve Fa diyez Sesleri

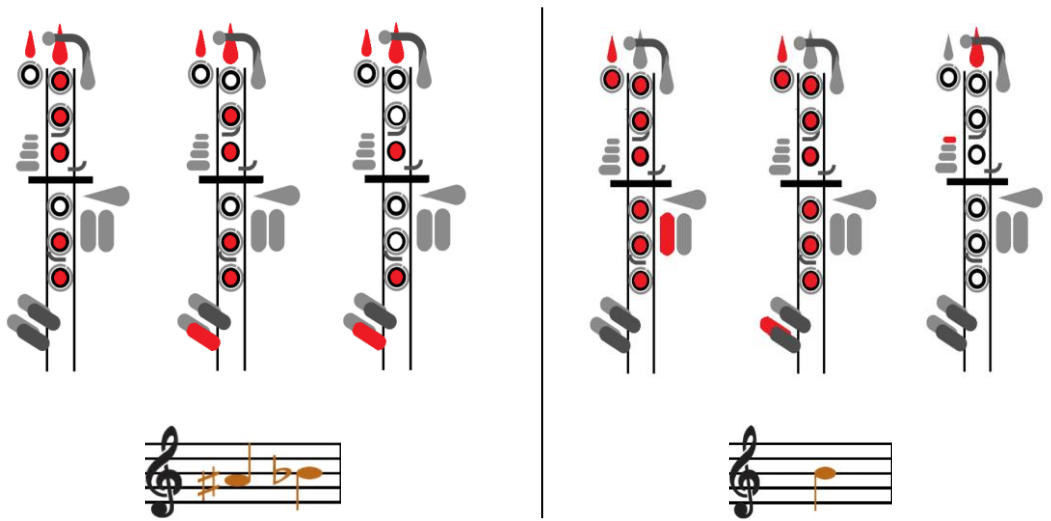
Şekil 26: Si ve Re diyez Sesleri

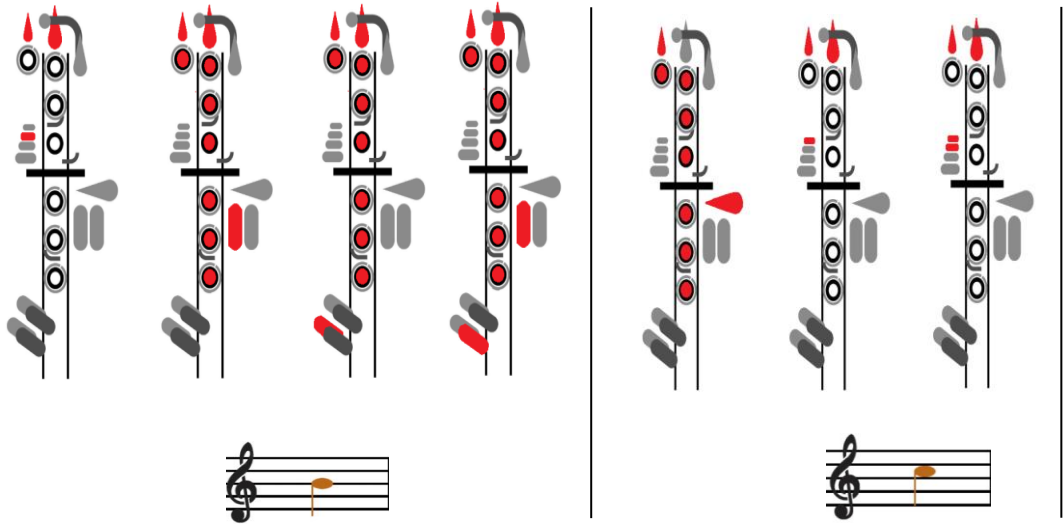
Şekil 27: Mi, Fa diyez ve Sol diyez Sesleri

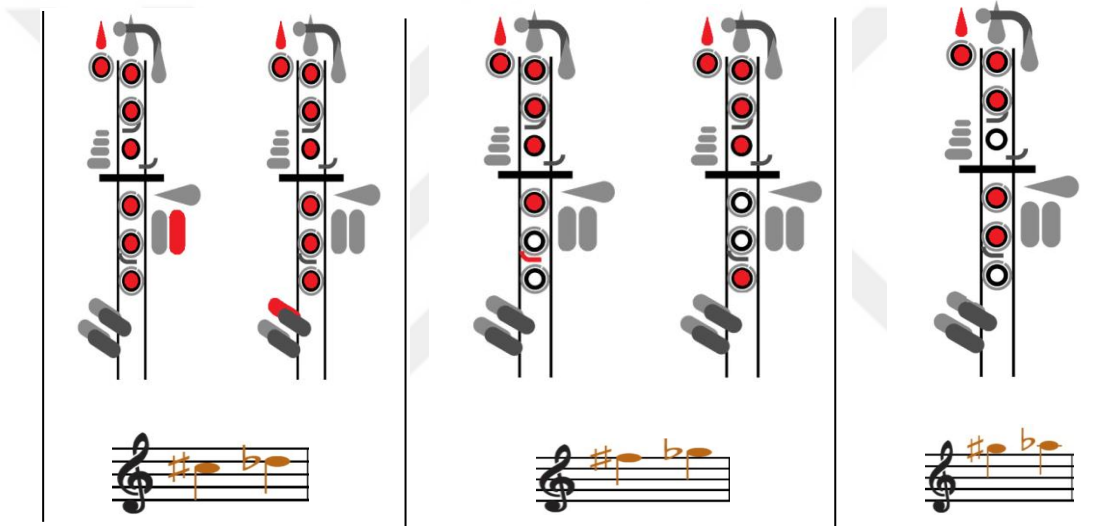
Şekil 28: La ve La diyez Sesleri

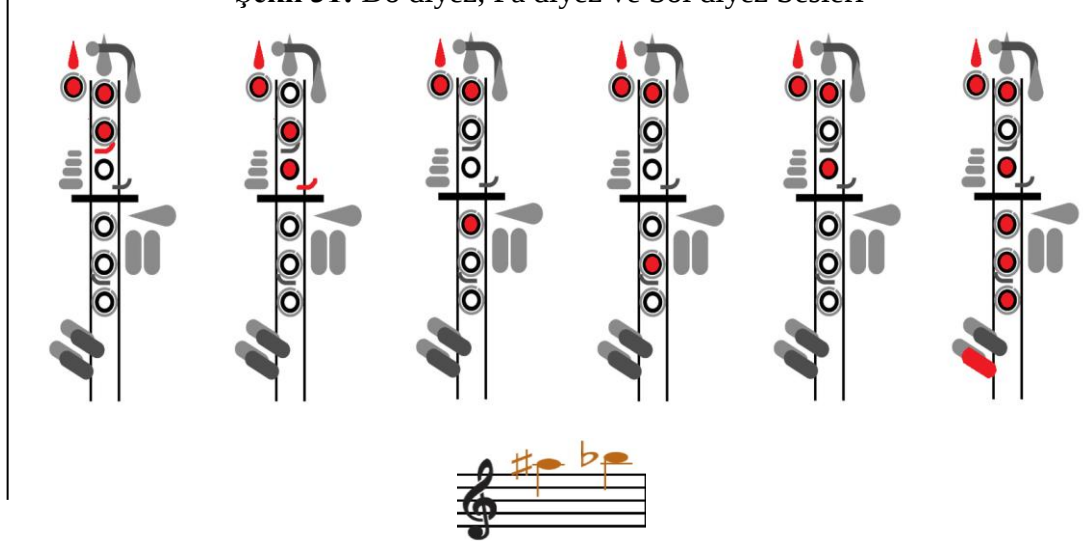
Şekil 29: La diyez ve Si Sesleri

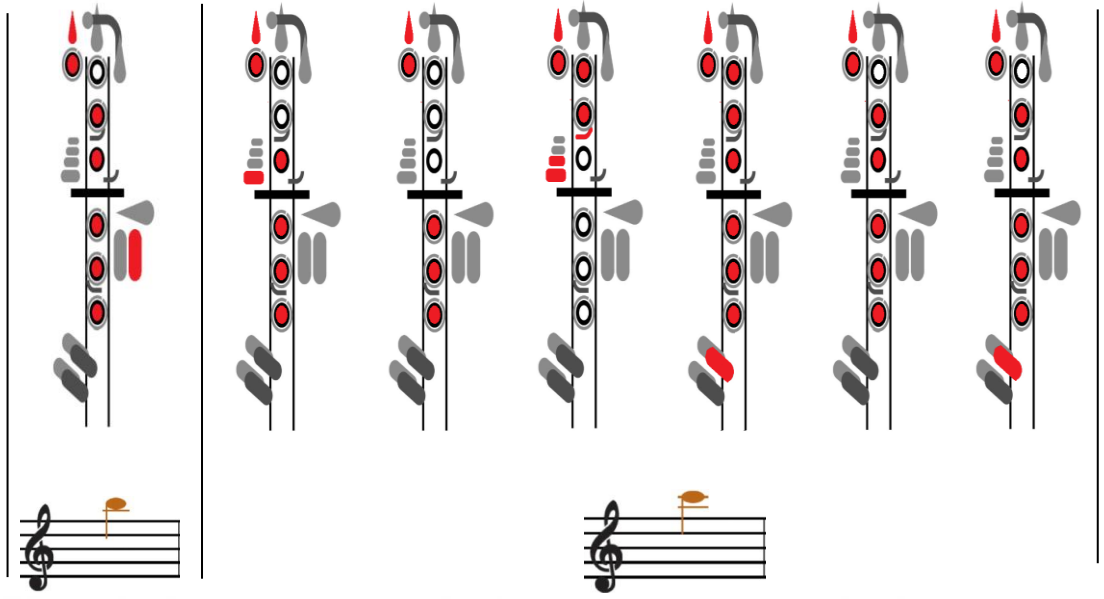
Şekil 30: Si ve Do Sesleri

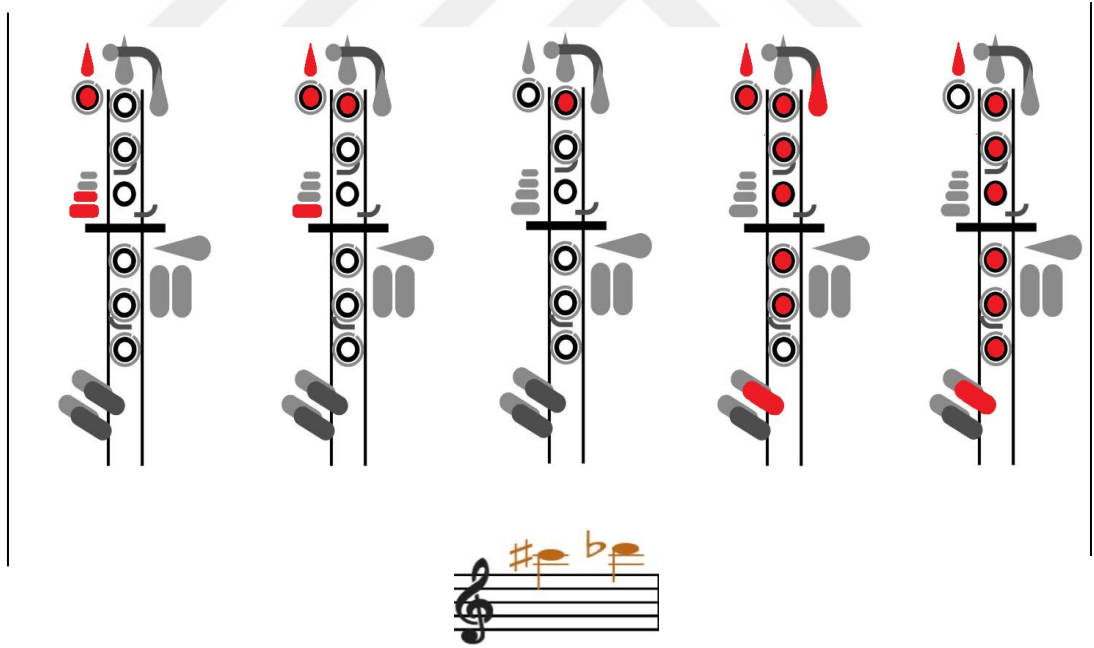
Şekil 31: Do diyez, Fa diyez ve Sol diyez Sesleri

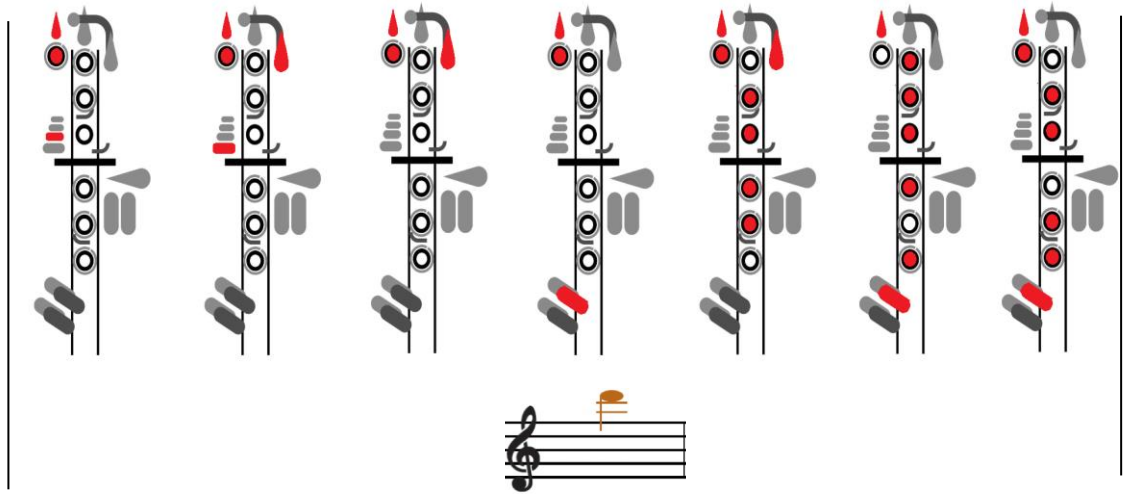
Şekil 32: La diyez Sesi

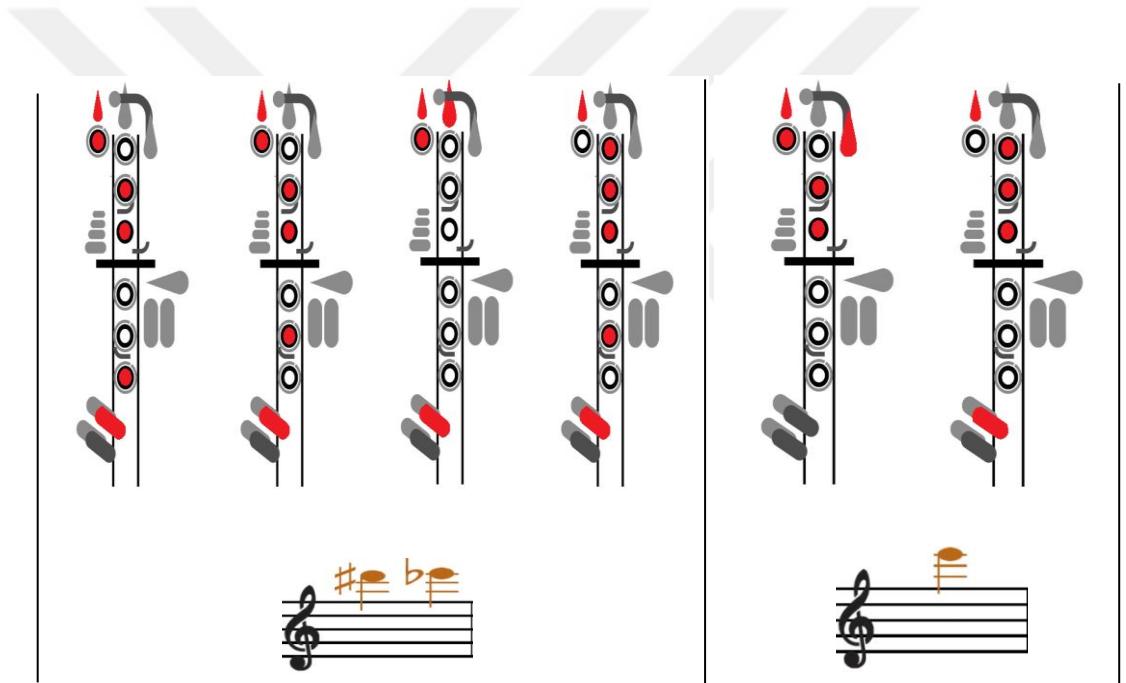
Şekil 33: Si ve Do Sesleri

Şekil 34: Do diyez Sesi

Şekil 35: Re Sesi

Şekil 36: Re diyez ve Mi Sesleri

Şekil 1-36 arasında gösterilen parmak pozisyonları <https://www.wfg.woodwind.org/> sitesinden alınmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve verileri çözümleme yöntemleri konusunda bilgilere yer verilmiştir.

Bu çalışmada nitel ve nicel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı betimsel araştırma yöntemi ile görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırma;

“Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 45).

“Nitel araştırmalarda determinist yaklaşım ön planda tutulmaz ve olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurulmaz. Sayısal verilere ve istatistiklere daha az yer verilirken sözlü ve nitel analizlere daha çok vurgu yapılır. Nitel araştırmacılar olayların ve bağlamların dilini kullanır, olayları bağlamı içerisinde inceler. Sorunları, içerisinde oluşup geliştiği değerler sisteminden yalıtarak analiz etmez, durumlara egemen olan ilişkiler ağını kendi doğal ortamında yorumlamaya ve bunların anlamlarını ortaya çıkarmaya çalışır”(Neuman, 2012: 224)

Nicel Araştırma;

“Gerçekliği araştırmacıdan bağımsız gören, kendi dışında olan gerçeğin de nesnel olarak gözlenip, ölçülüp analiz edilebileceğini kabul eden pozitivist görüş nicel araştırmaları tanımlamaktadır” (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2013: 12).

Betimsel Araştırma Yöntemi;

“**Betimsel (descriptive) araştırmalar**, verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar” (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel 2013: 22).

Görüşme;

“Görüşme, araştırmaya katılan bireylerin belli bir konuda duygu ve düşüncelerini anlatma etkinliği olarak tanımlanmaktadır. Görüşmenin temel amacı bireyin iç dünyasına girerek onun bakış açısını anlamaya çalışmaktır. Yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve odak grup görüşmesi şeklinde farklı görüşme teknikleri vardır”(Yıldırım ve Şimşek, 2008: 120; Sönmez ve Alacapınar, 2011: 108).

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada model olarak “durum çalışması” ve tarama modeli kullanılmıştır. Elde edilen bilgiler analiz edilerek yorumlanmıştır.

“Durum çalışması, sınırlı bir sistemin nasıl işlediği ve çalıştığı hakkında sistematik bilgi toplamak için çoklu veri toplama kullanılarak o sistemin derinlemesine incelenmesini içeren metodolojik bir yaklaşımdır” (Subaşı ve Okumuş 2017: 420)

“Katılımcı görüşlerinin ya da özelliklerinin belirlenmeye çalışıldığı araştırmalara tarama araştırmaları denir” (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2013: 22).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini dünyada klarnet literatüründe geçen tüm klarnet modellerinin perde sistemleri oluşturmaktadır.

Örneklemine ise Albert ve Boehm sistem klarnetlerin perde mekanizmaları oluşturmaktadır.

“Bir araştırma için evren, soruları cevaplamak için ihtiyaç duyulan verilerin (ölçümlerin) elde edildiği canlı ya da cansız varlıklardan oluşan büyük gruptur. Evren bir başka şekilde, araştırmada toplanacak verilerin analizi ile elde edilecek sonuçların geçerli olacağı, yorumlanacağı grup olarak tanımlanabilir.” “Bir araştırma için iki tür evrenden söz edilebilir: Hedef evren ve ulaşılabilir evren. Ulaşılabilir evren, araştırmanın gerçekçi seçimidir ve ulaşılabilir olandır.” Örneklem ise “Özellikleri hakkında bilgi toplamak için çalışılan evrenden seçilen onun sınırlı bir parçasıdır.” (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel 2013: 80).

3.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Bu çalışmada konuyla ilgili daha önceden yapılan çalışmalar, makaleler, kitaplar, ulusal tez merkezinin resmi sayfasında bulunan tezler incelenerek literatür taraması yapılmıştır. Tezin hazırlanması ve yazım sürecinde Türk Dil Kurumu’nun resmi sayfasında bulunan yazım kılavuzu ve genel Türkçe sözlüğünden faydalanılmıştır.

“Literatür taraması, sizin ilgilendiğiniz konuya ilişkin bilgileri bulmanızı, araştırmanıza kuramsal bir temel kazandırmanızı ve sizinkine benzer çalışmaların sonuçlarını görmeyi sağlar. Seçtiğiniz konuya ilişkin önceki çalışmaları inceleyerek araştırma probleminizin daha önce cevaplanıp cevaplanmadığını da bulabilirsiniz” (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2013:153).

“Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin araştırmacıya sunduğu en önemli kolaylık görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi nedeniyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunmasıdır” (Yıldırım ve Şimşek 1999: 283)

Yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle; Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Müziği Bölümü, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Müziği Bölümü, Haliç Üniversitesi Konservatuvar Türk Musikisi Bölümü, İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet

Konservatuvarı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı kurumlarında görevli klarnet sanatçısı ve eğitmenlerine sorular sorularak uzman görüşlerinden faydalanılmıştır.

“Görüşme tekniği kullanmanın temel amacı genellikle bir hipotezi test etmek değil; bunun aksine diğer insanların deneyimlerini ve bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarını anlamaya çalışmaktır” (Türnüklü, 2000: 544)

Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir.

“İçerik analizinde temelde yapılan işlem birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır” (Yıldırım ve şimşek, 2013: 259).

Araştırmanın nicel boyutu için Albert ve Boehm sistem klarnetlerde temel ve alternatif parmak pozisyonları incelenmiş, sonuçlar tablo haline getirilerek yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Türk Müziği icrasında Albert sistem sol klarnetin haricinde farklı bir klarnet sisteminin kullanımına ilişkin bulgular

4.1.1. Türk müziği icrasında Albert sistem klarnetin haricinde başka sistem klarnetler de kullanılabilir mi? sorusuna ilişkin öğretim elemanı görüşleri:

1. Görüşmeci	Kullanılabilir
2. Görüşmeci	Kullanılabilir
3. Görüşmeci	Kullanılabilir
4. Görüşmeci	Kullanılabilir
5. Görüşmeci	Kullanılabilir
6. Görüşmeci	Kullanılabilir

Tablo 2: Görüşmecilerin Türk müziği icrasında Albert sistem klarnetin haricinde başka bir sistem klarnet kullanımına yönelik düşünceleri

Tablo 9’ da görüldüğü gibi alanlarında uzman görüşmeciler Türk müziği icrasında Albert sistem klarnetin haricinde diğer sistem klarnetlerin de kullanılabileceğini ifade etmişlerdir.

Bu bilgilere göre tüm klarnet sistemleri değerlendirildiğinde, Türk müziği icrasına özgü hiç bir özelliklerinin bulunmadığı ve tasarımlarında yer almadığı görülmüştür. Türk müziği icrasında usta-çırak ilişkisi, Türk müziği ses aktarımına uygunluğu ve alışkanlıklar gibi sebeplerle tercih edilen Albert sistem klarnetin Boehm ve Oehler sistem klarnetlere göre mekanizma olarak daha ilkel durumda olduğu görülmüştür. Geleneksel müziğimizde klarnet icrasının Albert sistem sol klarnetle yapılması icrayı sığlaştırmış, Oehler ya da Boehm sistem sol klarnetlerin de icrada kullanılmasını gerekli kılmıştır.

4.2. Türk müziği konservatuvarlarında Albert sistem sol klarnetin öğretiminde kullanılan metodlara ilişkin bulgular

4.2.1. Klarnet eğitiminde hangi metodları kullanıyorsunuz? sorusuna ilişkin öğretim elemanı görüşleri:

(G1): Batı müziği kaynakları, Klose, kendi yazmış olduğum metodu ve Türk müziği etütlerinden yararlanıyorum.

(G2): Her ne kadar Türk Müziği eğitimi versek de Klose ve Rus menşeli bir metoddan başlangıç düzeyinde faydalanıyoruz. Devamında, basitten karmaşığa (usûl, makam yönünden) farklı biçimlerdeki Türk müziği saz repertuarından (peşrev, longa, sirto, saz semaisi) faydalanıyoruz.

(G3): Ülkemizde çalgı metodolojisi ile ilgili son derece önemli eksiklikler vardır. Sol klarnet için de bu durum geçerlidir. Sol klarnet metoduyla ilgili önemli ve eğitici çalışma sayısı çok azdır. Bundan dolayı batı tekniğinde yazılmış olan Guy Dangain L'A.B.C. , C. Baermann Complete Method For Clarinet ve Klose's Clarinet Method gibi dünyada bilinen metotları tercih ediyorum. Ayrıca Türk Müziği tavrı kazandırabilmek için kendi yöntemlerimle bulduğum ve çalıştığım özel etütlerle de çalışmaları destekliyorum.

(G4): Klarnet eğitiminde Boehm sistem si bemol klarnet kullanıyoruz. Bundan dolayı eğitim sistemimizde Fransız ekolü ağırlıklı temel başlangıç metodları, etüt kitapları, Türkiye'deki ve Avrupa'daki konservatuvar dengi (klasik batı müziği) repertuarına ait büyük formda eserleri geçiyoruz.

(G5): Klose, Jacques Lancelot gibi Fransız ekolüne ait metodlar kullanıyorum.

(G6): Temel klarnet pozisyonları, üfleme ve dil tekniği gibi başlangıç konularını anlatmak için kendi derlediğim bilgileri kullanıyorum. Bunun yanında TRT sanatçısı Tolga Akşit'in Ege Üniversitesinde öğretim üyeliği yaptığı dönemde öğrencilerine klarnet klavyesini öğretmek için yazdığı 148 alıştırma metodu kullanıyorum.

Temel konular bittikten sonra artikülasyon, nüans, gamlar, aralıklar ve arpejler gibi konular için “Lefevre Metodo Popolare” isimli Albert sistem klarnete göre tasarlanmış metodu kullanıyorum.

Bu aşamalardan geçen öğrencilerle Türk müziği çalışmak için başarısı kanıtlanmış bir metod olmadığı için Türk müziğine has mikro-tonal sesler ve motifler için kendi derlediğim metodları kullanıyorum.

Türk müziği konservatuvarlarında Albert sistem sol klarnetin öğretiminde kullanılan metodlara dair öne çıkan en önemli bulgu, Türk müziği klarnet öğretiminde gelişmiş bir metodun olmaması ve bu durumun ihtiyaçları karşılama konusunda dezavantajlar yaratmasıdır. Öğretim görevlilerinin her ne kadar Türk müziği eğitimi verseler de başlangıç eğitimi aşamasında ve sonrasında yazılı batı müziği kaynaklarından ve Fransız ekolüne ait metodlardan yararlanmakta oldukları, sonrasında bazı öğretim görevlilerinin ise kendine has bir öğretim sistemi geliştirdiği görülmüştür.

Görüşmecilerden ikisi klarnet eğitiminde Boehm sistem si bemol klarnet kullandıklarını, bundan dolayı da klarnet eğitimi için klasik batı müziği eğitimi ile ilgili metodları kullandıklarını belirtmişlerdir.

4.3. Batı müziği çalgı literatüründe geçen Boehm sistem (sol) klarnetin, Türk müziği icrasında kullanımına ilişkin bulgular

4.3.1. Türk müziği icrasında Boehm sistem sol klarnet kullanımı hakkında ne düşünüyorsunuz? sorusuna ilişkin öğretim elemanı görüşleri:

(G1): Boehm sistem klarnet çalanlar 3-4 numara sert kamış kullanıyor. Türk müziğinde komaları seslendirebilmek için daha yumuşak kamış (1-1,5 numara) kullanılmaktadır. Klarnetin ağızlığı ve kamışı uygun olarak seçilirse Türk müziği icrasında Boehm sistem sol klarnet kullanılabilir.

(G2): Öncelikle bu soruyu 4 yıl boyunca eğitim fakültesinde Boehm sistem si bemol klarnet eğitimi almış ve icra etmiş bir kişi olarak cevapladığımı belirtmek isterim. Kesinlikle Türk müziği icra ederken sistemlerle ilgili bir problem veya aktarımla ilgili si bemol, la, sol klarnet olduğu bir şey değiştirmiyor. Türk müziği her türlü klarnetle çok rahat bir şekilde icra edilebilir ki ben si bemol klarnet eğitimi ile bir sürü konçerto, sonat vb. bir sürü eser çaldım. Türk müziği icralarımı da si bemol klarnetimle yaptım ve aktarım konusunda hiçbir zorluk yaşamadım.

Günümüzde Boehm sistemin kullanımı Avrupa'da %80 civarında, Uzak Doğuda ise (Çin, Japonya, Tayvan, Güney Kore) %100'dür. Boehm sistem klarnet gerçekten yardımcı perdelerin fazla olması nedeniyle teknik açıdan zorluk seviyesi üst derece olan eserlerin icrasında kolaylık sağlıyor bu bir gerçek. Ancak Türk müziğinin virtüözite kavramı daha henüz net bir şekilde ortaya konulmuştur diyemeyiz. Bu sebeple bir kişi çok güzel bir Taksim yaptığında da onun belki virtüözitesi ortaya çıkabilir, bir kişi çok teknik bir şey çaldığında da onun virtüözitesini ortaya koymuş olabilir. Dolayısıyla Batı müziğindeki gibi örneğin bir Weber konçerto çaldığınızda ya da örneğin kemanla Paganini çaldığınız da virtüöziteyi bir şekilde ifade edebilirsiniz yalnız Türk müziğinde doğrudan virtüöziteyi tanımlayan bir kavram henüz yok. Bu konularda biraz Türk müziğinde açıklar var. Virtüözite kavramı tam olarak oturmadığı için doğrudan teknik beceri sağlayacak sistemlerin varlığı bize ne kadar faydalı?

Türk müziği icra ederken sazın üzerinde ne kadar mekanik perde az olursa icra daha lezzetli ve daha kolay olmaktadır. Ben, tını açısından Albert sistem klarnetin bizim müziğimize daha yakın olduğunu düşünüyorum. Boehm sistem klarnetin, Albert sisteme göre icrada teknik kullanım açısından (kromatikler, arpejler, ikili atlamalar, tiersler) avantajlar sağlayacağı kesindir ama Türk müziğinde böyle bir ihtiyacımız var mı? Tartışma konusudur.

(G3): Hem Albert hem de Boehm sistem klarnet icra eden birisi olarak iki sisteminde güzel şeyler sunduğunu düşünüyorum fakat iki sistemi karşılaştırmak gerekirse Boehm sistem Albert sisteme göre daha gelişmiş bir sistemdir. Bazı pozisyonlarda daha kolay icra sağladığını söyleyebilirim. Sayıları az olsa da Boehm sistem sol klarnet çalan kişiler var. Alber sistemle hiç tanışmasaydım bende Boehm sistem sol klarnet icra ederdim diye düşünüyorum fakat Albert sisteme alıştığım için genelde onu tercih ediyorum. Aslında bu durumun alışkanlıklardan ibaret olduğunu da unutmamak gerekir. Kişinin isteğine bağlı olan bir durumdur. Önemli olan Türk müziği icra ederken tavrı, ton ve güzel bir icra, gereken komaları gerektiği şekilde duyurabilmektir.

(G4): Türk müziği icrasında sol klarnet kullanımı, Türk müziğindeki bolahenk akorttaki kolaylık nedeniyle tercih sebebiyken, benim kişisel görüşüm ister sol ister si bemol ister Albert ya da Boehm sistem olsun tampere düzende olan tüm bu klarnetlerde Türk müziği icrası için birini diğerinden ayıran kolaylaştırıcı bir durum olmadığından, başarı icracının yetkinliğine bağlıdır. Albert veya Boehm sistemin bazı perdelerindeki farklılıklarının Türk müziği icrası için bir fark yarattığını söylemek pek mümkün değil. Benim görüşüme göre sol ve si bemol klarnetlerde Türk müziği seslerine göre transpozede kolaylık evet mümkündür ama aynı durumda halk müziği için de si bemol klarnet transpozede avantaj sağlamaktadır. Bu durum yine enstrümanistin yetkin olması durumunu ortaya çıkarır.

(G5): Dünyada literatüre baktığımızda sol klarnet'in yer almadığını görürüz. Klarnet ailesi mi bemol, do, si bemol, la, alto ve bas klarnetten oluşmaktadır. Sol klarnetin literatür içerisine girebilmesi için Boehm sistem sol klarnetin Türk müziği icrasında kullanılmasının faydalı olacağını düşünüyorum. Boehm sistem sol klarnet güzel bir çalışma, bence güzel olan her şey kullanılmalıdır.

(G6): Türk müziğinde kullanılan mikro-tonal sesleri klarnetin temel parmak pozisyonları ile elde etmek olanaksızdır. İcracı bu sesleri dudak, ağız hareketleri ve tanımsız parmak pozisyonlarıyla elde eder.

Klarneti icra eden kişinin refleks olarak duyduğu sese yönelmesi bazen istemsiz olarak gerçekleşiyor olsa da eğitim sırasında duyduğu doğru referans bir ses, eğitimi olumlu yönde etkileyecektir. Eşlik ses konusu Türk müziği eğitimi için de gerekli ve önemlidir. Kanun, tambur gibi enstrümanlardan duyulacak mikro-tonal sesler öğrencinin hafızasına kazınıp doğru refleksler edinmesine sebep olacaktır.

Eşlik imkânı bulamayan bir öğrenci mikro-tonal sesleri tampere sisteme göre tasarlanmış bu enstrümandan elde etmeye çalışırken yanılgıya düşer ve zorlanır. Bu problem bazen seslerin yanlış yerleşmesine sebep olur. Böyle bir durumda klarnetin parmak pozisyonlarında yer almayan tanımsız parmak pozisyonlarından referans ses elde edebilir veya dudak, ağız pozisyonu ile gerçekleştirmeye çalıştığı pestleştirme işine katkıda bulunabilir.

Bu tip pozisyonların elde edilme durumu, parmak pozisyon geçişlerinde yüksek permütasyon sayısı üreten klarnet sistemleri için daha başarılıdır.

Boehm sistem klarnet çapraz parmak geçiş sayısı ve seslerin alternatif pozisyon sayısı bakımından en zengin klarnet sistemidir. Bu sebeple Türk müziği eğitimi için de, mikro-tonal seslere sahip metronomu yüksek pasajları icra etmek için de son derece avantajlı bir klarnettir.

Klarnet sistemi kadar klarnetin aktarımı yani ses bölgesi de oldukça önemlidir. Sol klarnet Türk müziği ile aynı aktarımdadır. Klarnetin perde sistemi simetrik olmadığı için bemol, diyez sayısı arttıkça icra zorlaşır. Türk müziği ile aynı aktarımda olan sol klarnet bu bakımdan Türk müziğini en rahat icra edecek klarnettir. Sonuç olarak Boehm sistem sol klarnet icracıların ve öğrencilerin yaşadığı birçok problemi ortadan kaldıracak bir klarnettir.

Türk müziği klarnet icrasında Boehm sistem sol klarnet kullanımı hakkında görüşmecilerden biri Albert ya da Boehm sistem klarnetlerdeki perde farklıklarının Türk müziği icrasında bir fark yaratmadığını, başarının icranın yetkinliği ile alakalı olduğunu belirtmiştir.

Diğer bir görüşmeci Boehm sistem klarnetin Albert sistem klarnete göre çok daha gelişmiş bir sisteme sahip olduğunu belirtmiş olmasına rağmen, klarnet üzerinde ne kadar az perde olursa tını olarak daha lezzetli olacağı ve kolay icra sağlayacağı için Albert sistem klarnetin Türk müziği icrasında daha uygun olacağını söylemiştir.

Görüşmecilerden dördü ise Türk müziği icrasında Boehm sistem sol klarnet kullanımının icraya önemli avantajlar sağlayacağını söyleyerek olumlu görüş bildirmişlerdir.

4.4. Albert ve Boehm Sistem Klarnetlerde Alternatif Parmak Pozisyonlarının Sayıca Karşılaştırılması

Aşağıdaki tabloda Albert ve Boehm sistem klarnetlerin alternatif parmak pozisyonları sayı olarak karşılaştırılmıştır. Temel parmak pozisyon sayıları eşit olduğundan karşılaştırma yapılmamıştır.

Albert Sistem Alternatif Pozisyon Sayısı	-	-	1	-	1	-
Boehm Sistem Alternatif Pozisyon Sayısı	3	1	2	-	-	-

Tablo 3: Mi – La Sesleri Arasındaki Alternatif Parmak Pozisyon Sayıları

Albert Sistem Alternatif Pozisyon Sayısı	1	-	-	-	-	3
Boehm Sistem Alternatif Pozisyon Sayısı	-	1	-	-	-	4

Tablo 4: La diyez – Re diyez Sesleri Arasındaki Alternatif Parmak Pozisyon Sayıları

Albert Sistem Alternatif Pozisyon Sayısı	1	2	-	-	-	-
Boehm Sistem Alternatif Pozisyon Sayısı	2	-	1	-	3	3

Tablo 5: Mi – La Sesleri Arasındaki Alternatif Parmak Pozisyon Sayıları

Albert Sistem Alternatif Pozisyon Sayısı	-	2	2	3	-	1
Boehm Sistem Alternatif Pozisyon Sayısı	6	7	3	2	-	-

Tablo 6: La diyez – Re diyez Sesleri Arasındaki Alternatif Parmak Pozisyon Sayıları

Albert Sistem Alternatif Pozisyon Sayısı	-	1	-	-	1	1
Boehm Sistem Alternatif Pozisyon Sayısı	-	-	2	-	1	-

Tablo 7: Mi – La Sesleri Arasındaki Alternatif Parmak Pozisyon Sayıları

Albert Sistem Alternatif Pozisyon Sayısı	4	2	5	3	3	1
Boehm Sistem Alternatif Pozisyon Sayısı	6	1	6	5	7	4

Tablo 8: La diyez – Re diyez Sesleri Arasındaki Alternatif Parmak Pozisyon Sayıları

Albert Sistem Alternatif Pozisyon Sayısı	1
Boehm Sistem Alternatif Pozisyon Sayısı	2

Tablo 9: Mi Sesi Alternatif Parmak Pozisyon Sayıları

Her iki klarnet temel ve alternatif pozisyonlar açısından incelendiğinde; temel parmak pozisyonlarının eşit, alternatif parmak pozisyonlarda ise Albert sistem klarnetin 39, Boehm sistem klarnetin ise 72 parmak pozisyonuna sahip olduğu görülmüştür.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Araştırmanın bu bölümünde alt problemlerin sırasına göre sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

5.1.1. Türk Müziği icrasında Albert sistem sol klarnetin haricinde farklı bir klarnet sisteminin kullanımına ilişkin sonuçlar

Alanında uzman olan kişilerle yapılan görüşmede, görüşmecilerden ikisinin Boehm sistem si bemol klarnet kullandıkları, diğer dört görüşmecinin ise Albert sistem sol klarnet kullandıkları belirlenmiştir.

Görüşmecilerin Türk müziği icrasında Albert sistem klarnetin haricinde farklı bir klarnet sisteminin kullanılıp kullanılamayacağı sorusuna olumlu yönde cevap verdikleri görülmüştür.

Günümüz klasik müzik orkestralarında ya da etnik müziğinde kullanılan klarnetler (Boehm, Albert, Oehler) köken ve tasarım olarak incelediğimizde Almanya ve Fransa’da geliştirilmiştir. Farklı sistemlerdeki klarnetlerin klavyelerini incelediğimizde, klarnetin frekans cinsinden tampere bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. İncelenen klarnet sistemleri köken, ses sistemi ve geliştirildikleri tarih bakımından klasik müziğe hizmet amaçlı geliştirildikleri sonucuna varılmıştır.

Türk müziği ses sisteminin içinde barındırdığı mikrotonal sesleri klarnet ile elde etmenin yolu ağız hareketleri ve alternatif parmak pozisyonlarıdır. Bunun yanında Boehm sistem klarnetin zengin perde yapısı mikrotonal müzik icrasını kolaylaştırmaktadır.

Bu bilgilere göre tüm klarnet sistemleri değerlendirildiğinde Türk müziğine özgü hiç bir özelliklerinin bulunmadığı ve tasarımlarında yer almadığı görülmüştür. Türk

müziği tüm klarnet sistemlerine asgari derecede uygunluk gösterecek nitelikte bir müzik türüdür.

5.1.2. Türk müziği konservatuvarlarında Albert sistem sol klarnetin öğretiminde kullanılan metodlara ilişkin sonuçlar

Türk müziği konservatuvarlarında Albert sistem sol klarnetin öğretiminde kullanılan metodlara ilişkin sonuçlara bakıldığında görüşmecilerden ikisi Boehm sistem si bemol klarnet kullandıklarını, bunlardan biri Türk müziği eğitimi vermediklerini, bundan dolayı da yararlandıkları materyallerin yazılı batı müziği kaynakları ve metodları olduğunu belirtmişlerdir.

Diğer dört görüşmeci ile yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere göre Türk müziği klarnet eğitimi için Albert sistem sol klarneti tercih ettikleri, temel icra için (klavye, artükülasyon, nüans, interval gibi konuların eğitimi) klasik müzik konservatuvarları müfredatındaki kitaplar ve metodları kullandıkları, temel teknikler öğretildikten sonra öğreticinin kendi geliştirdiği teknikler ile mikrotonal seslerin icrası gösterilerek Türk müziği icrasının öğretildiği görülmüştür.

Albert sistem sol klarnet icracılarının takip edeceği parmak kombinasyonlarının sistematik olarak gösterildiği gelişmiş bir metodun olmaması bu çalgının öğrenimini zorlaştırmıştır.

Geleneksel Türk müziği çalgıları incelendiğinde klarnet bu çalgılar arasında yer almamış, Türk müziği konservatuvarlarında da geleneksel çalgıların eğitimine öncelik verilmiştir. Bu alanla ilgili bilimsel araştırmaların sayısı olarak azlığı ve kronolojik olarak çok yeni olması klarnetin Türk müziği eğitimindeki akademik konumunun çok yeni olduğunu destekler niteliktedir.

5.1.3. Batı müziği çalgı literatüründe geçen Boehm sistem (sol) klarnetin, Türk müziği icrasında kullanımına yönelik öğretim elemanı görüşlerine ilişkin sonuçlar

Türk müziği icrasında Boehm sistem sol klarnet kullanımı hakkında görüşmecilerden biri, tampere sistemde olan klarnetlerde Türk müziği icrası için birini diğerinden üstün kılan bir sistemin olmadığını, başarının tamamen icracının yetkinliğine bağlı olduğunu, bir diğer görüşmeci Türk müziğinin her türlü klarnetle çok rahat bir şekilde icra edilebileceğini, tını açısından Albert sistem klarnetin Türk müziği icrasına daha uygun olduğunu, Boehm sistem klarnetin yardımcı perdelerinin fazla olması nedeniyle teknik açıdan zorluk seviyesi üst derece olan eserlerin icrasında kolaylıklar sağladığını ancak Türk müziği icrasında virtüözite kavramının tam oturmadığını belirterek teknik beceri sağlayacak sistemlerin varlığının ne kadar fayda sağlayacağını tartışılması gerektiğini belirtmiştir.

Diğer dört görüşmeci ise Türk müziği icrasında Boehm sistem sol klarnet kullanımı hakkında olumlu görüşler bildirmiş, Boehm sistem klarnetin Albert sistem klarnete göre çok daha gelişmiş bir sistem olduğunu, bazı pasajlarda daha kolay icra sağladığını, mikrotonal sesleri elde edebilmek için dudak, ağız hareketleri ve alternatif parmak pozisyonlarından yararlanarak icrada avantajlar sağlayacağı görüşünde birleşmişlerdir.

Türk müziği icrasında Albert sistem sol klarnetlerin tercih edilme sebebi, koma sesleri daha kolay vermesi değil, Türk müziği karar perdelerine göre daha kolay tonlara denk gelmesidir. Koma seslerin çıkartılmasında asıl kolaylığı kamış ve ağızlık seçimi etkilemektedir. Aynı tip ağızlık ve kamışlarla diğer klarnetlerle de komalı sesler elde edilebilmektedir. Boehm sistem klarnet için geliştirilmiş alternatif pozisyonların sayısı olarak çokluğu mikrotonal müziğin icrasını destekler niteliktedir. Bununla birlikte Türk müziği icrasında Albert sisteme göre çok daha gelişmiş olan Oehler ve Boehm sistem sol klarnetlerinde kullanılmasının yararlı olacağı sonucuna varılmıştır. Bu sonucun diğer bir getirisi de profesyonel klarnet icracılarının yüksek hızda ve mikro-tonal seslere sahip melodileri icra ederken ağız pozisyonlarını bozmadan Türk Müziği icra edebilecekleri bir teknik sunmaktadır.

5.1.4. Albert ve Boehm Sistem Klarnetlerde Alternatif Parmak Pozisyonlarının Sayıca Karşılaştırılmasına Yönelik Sonuçlar

Albert ve Boehm sistem klarnetlerin alternatif parmak pozisyonları sayı olarak karşılaştırılmış, temel parmak pozisyonları ise sayıları eşit olduğundan karşılaştırma yapılmamıştır.

Bulunan sonuçlara göre her iki klarnet temel ve alternatif pozisyonlar açısından incelendiğinde; temel parmak pozisyonlarının eşit olduğu, alternatif parmak pozisyonlarda ise Albert sistem klarnetin 39, Boehm sistem klarnetin ise 72 parmak pozisyonuna sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar Boehm sistem klarnetin Albert sistem klarnete göre çok daha gelişmiş bir mekanizmaya sahip olduğunu göstermiştir.

5.2. Öneriler

Bu araştırma ile elde edilen bilgiler ışığında aşağıdaki öneriler düşünülmüştür.

- Türk müziği icrası salt Albert sistem klarnetlerle sınırlandırılmamalı, farklı modellerle icranın da düşünülmesi,
- Türk müziği klarnet öğretimindeki metod ve yazılı kaynak eksikliğinin Boehm sistem sol klarnet kullanımı ile giderilmesi, bu sayede Boehm sistem klarnetler için yazılan tüm metodlardan ve yazılı batı müziği kaynaklarından yararlanılması,
- Boehm sistem sol klarnet kullanımı ile birlikte, Boehm sistem si bemol klarnet kullanan klasik batı müziği icracılarının da aktarım kolaylığından ötürü rahat bir şekilde Türk müziğini icra edebilecekleri,
- Türk müziği klarnet öğretiminde yaşanan farklılıkların çözümü için dersleri yürüten öğretim görevlilerinin belirli zaman dilimlerinde bir araya gelerek ortak bir öğretim programı üzerine çalışmaları ve fikir alışverişinde bulunmaları,
- Türk müziği icrası için gaga açıklığı (bek-kamış arası) uygun bir bek ve yumuşak bir kamış (1 veya 1,5 numara) kullanılması,
- Türk müziği klarnet öğretiminde diğer Türk müziği çalgılarının da referans olarak icraya eşlik etmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- AÇIN, Cafer, **“Enstruman Bilimi”**, Yenidoğan Basımevi Ltd. Şti İstanbul (1994).
- BRYMER, Jack, **“Clarinet Schirmer”**, New York (1976).
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel F. **“Bilimsel Araştırma Yöntemleri”** Pegem Akademi İstanbul (2013)
- ÇAĞRI, Serkan, **“Avrupa'da ve Türkiye'de klarnetin tarihsel gelişimi, Türk müziği icrasında klarnet çeşitlerinin ses sahaları ve parmak pozisyonları bakımından uygunluğunun incelenmesi”** Yüksek Lisans Tezi (İstanbul 2006).
- ÇEVİK, Deniz Beste, **“Armoni Dersine İlişkin Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi”** Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 190 (2011)
- ERTÜRK, Selahattin, **“Eğitimde Program Geliştirme”** Yelkentepe Yayınları, Ankara (1997).
- GÜLSÜN, Metin, **“Alman Sistem Klarnetlerin Türk Müziğine Uygulanması”** Yüksek Lisans Tezi (Sakarya 2009).
- HOEPRICH, Eric, **“The Clarinet”**, Birinci Basım. Norfolk: Yale University Press (2008).
- KALAYCIOĞLU, Rahmi, **“Türk Musikisi Bestekârları Külliyyatı”** Kilisevi Basımevi İstanbul (1969).
- KROLL, Oskar, **“The Clarinet”**, New York, Taplinger Pub. Co (1968).
- KURTULDU, M. Kayhan, **“Bilgiyi İşleme Modeline Dayalı Piyano Eğitiminde Genel Öğrenme Stratejilerinin Yeri ve Görsel İmajlar Oluşturma Yönteminin Kullanılabilirlik Düzeyi”** Yayınlanmamış Doktora Tezi Ankara (2007).
- NEUMAN, W. L., **“Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar I-II. Cilt”** İstanbul Yayın Odası (2012)
- ÖZALP, M.Nazmi, **“Türk Musikisi Tarihi”**, Cilt II, Milli Eğitim Basımevi, (1998).
- PARASIZ, Gökhan, **“Keman Öğretiminde Kullanılmakta Olan Çağdaş Türk Müziği Eserlerinin Seslendirilmesine Yönelik Olarak Oluşturulan Hazırlayıcı Alıştırmaların İşgörüsellik ve Etkililik Yönünden İncelenmesi”** Yayınlanmamış Doktora Tezi (Ankara 2009)

SELÇUK, Mert Can, “**Tampere Olmayan Seslerin Klarnette İcrası, Bazı Basit ve Şed Türk Müziği Makamlarında Klarnet Alıştırmaları**” Yüksek Lisans Tezi (İstanbul 2009).

SINDIR, Elif, “**Alman ve Fransız Klarnet Sistemlerinin Gelişim Süreci**” Yüksek Lisans Tezi (Eskişehir 2011).

SOĞUKÇAM, Barış, “**Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde Klarnet Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri**” Yüksek Lisans Tezi (Edirne, 2007)

SOPAOĞLU, Ufuk, “**Mesleki Müzik Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarında Sol Klarnet Eğitiminin Değerlendirilmesi**” Yüksek Lisans Tezi (Konya 2018).

SÖNMEZ, Veysel, ALACAPINAR G. Füsun, “**Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri**” Anı Yayıncılık Ankara (2011)

SÖZER, Vural **Müzik Ansiklopedik Sözlük**, Remzi Kitabevi (2005).

SUBAŞI, Münevver, OKUMUŞ Kübra, “**Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**” 2017

ŞEN, Nilüfer, “**‘Türkiye’ de Yöresel Müziklerde Klarnet Kullanımının İncelenmesi**” Yüksek Lisans Tezi (Ankara 2008).

TANRIVERDİ, Ayfer, “**Güzel Sanatlar Eğitiminde Müzik Eğitime Bakış ve Müzik Eğitimi İçerisinde Çalgı Eğitiminin Toplumsal Boyutu**” Filarmoni Sanat, Sayı: 23, (Ankara 1997)

TERLİKOL, Güldane, “**Klarinette Boehm Mekanizmasının Bulunuşu ve İşleyiş Biçimi**” Yüksek Lisans Tezi (Adana 2006).

TÜRNÜKLÜ, Abbas, “**Eğitim Bilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme**” Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü (2000)

UÇAN, Ali, “**Müzik Eğitimi (Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar)**” Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara (1994).

UÇAN, Ali, “**İnsan ve Müzik, İnsan ve Sanat Eğitimi**” Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara (1996).

USLU, Mustafa, **“Türkiye’de Çalgı Eğitiminin Yaygınlaştırılmasında ve Geliştirilmesinde AGSL Müzik Bölümlerinin Önemi”** I. Ulusal AGSL Müzik Bölümleri Sempozyum Bildirisi, Sayı: 105 (Bursa 1996)

VARIŞ, Fatma, **“Eğitim Bilimlerine Giriş”** Atlas Kitabevi, Konya (1994).

YILDIRIM, Ali, ŞİMŞEK, Hasan **“Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri”** Seçkin Yayıncılık, Ankara (2008).

Türk Dil Kurumu, (Erişim) <http://tdk.gov.tr/> 16 Kasım 2018

Türk Dil Kurumu Sözlükleri, (Erişim) <http://sozluk.gov.tr/> 09 Ekim 2018

The Woodwind Fingering Guide, (Erişim) <https://www.wfg.woodwind.org/> 04 Şubat 2019

History of the Clarinet, (Erişim) <https://clarinets14.weebly.com/> 21 Mart 2019

EKLER

Tarih ve Saat: .../.../2019   .../...

Ek 1: Tez Görüşme Formu

Kişisel Bilgiler;

Adınız Soyadınız:

Bağlı bulunduğunuz kurum:

Mezun olduğunuz yükseköğretim kurumu:

Mesleki hizmet yılınız:

Sorular:

1. Türk müziği icrasında hangi klarnet sistemini kullanıyorsunuz?
2. Türk müziği icrasında Albert sistem klarnetin haricinde başka sistem klarnetler de kullanılabilir mi?
3. Klarnet eğitiminde hangi metodları kullanıyorsunuz?
4. Türk müziği icrasında Boehm sistem sol klarnet kullanımı hakkında ne düşünüyorsunuz?